

[tres]

Transparències fugades
Els pits de tinta
Dàrsena amb despertadors

Pedro García Cabrera

Versió catalana i epíleg
Miquel Llull
Bibliotecari del Golea

Óscar Domínguez, *Personajes surrealistas*, 1937.

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2022

CAP VERMELL

Biblioteca Digital

Sumari

Transparències fugades

3

Els pits de tinta

15

Dàrsena amb despertadors

27

Parla un interruptor

30

Parla un barnús de retxes

31

Parla l'ocell del somni

33

Parla l'araucària de l'amor

35

Parla el fum al vent de la poma

37

Parla l'atmosfera del vidre

39

Parla un altre cop l'angoixa

41

Parla nova edició de coralls lents

43

Versions originals

45

*

Sobre Transparencias Fugadas

Emeterio Gutiérrez Albelo

58

*

Amb la mà a la sang

60

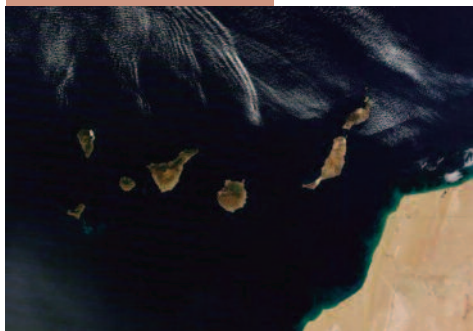
*

Una mar plena de taronges

61

Bibliografia

65

Tranparències fugades

1934

ediciones gaceta de arte, 1934
Vinyeta de Maruja Mallo

Entroncament líric
de *Transparències Fugades*

Poema núm. 7 de *Líquenes*, 1927

Aquesta bufada de vent que m'arriba
potser fos siulo
en els gràcils cordams d'una nau.
O somriure plegant-se a l'ull
aquós i obert d'un safareig.
O corser embridat d'un nigul.
O carn melodiosa d'un oboè.
O qui sap, qui sap i fos un sospir
que ha vengut rodant per l'aire.

Entroncament intel·lectual
de *Transparències Fugades*

Aquestes transparències fugades són els poemes de l'aire en moviment. Variacions sobre un motiu temàtic, agradable a allò concret i abstracte, motiu temàtic que serveix d'unitat a aquest quadernet poètic, i que gira l'esquena, per tant, al sistema mosaista dels llibres bigarrats.

Independentment del seu cabal líric, aquests poemes van ser concebuts en una illa que no té res de geogràfica –influïda pel retorn de l'abstracció–, d'aquí ve triar el tema de l'aire, situat en l'equilibri exacte de dues zones en flux i reflux permanent.

D'altra banda, l'aire té en aquests poemes un caràcter fàustic, insaciable de distàncies fondes, aliè a la definició del vent.

Qualque poema es remata cercant fora de si mateix de l'aire un efecte líric. Això és així per no ser els plànols, d'època i de temps, en què es limiten aquests versos, d'inquietuds idèntiques, i hauria estat una insinceritat pretendre estatificar allò que biològicament i essencialment és dinàmic.

1

L'aire entrava en mi sense trobar-me.
En el globus captiu del meu pit
em contava les illes hivernades,
les agudes atzavares, els barrancs,
les rebels mars sense ni un adéu.
I perseguí els pous de les venes,
les galeries dels instints,
les portes de les cambres vitals.
I se n'anà de mi sense trobar-me.
Em trobava tan fondo i tan mirall
que era jo invisible a l'aire.

2

Fugit de qualque llenca de gel
desnivellà silencis
i llunyanies d'aigües.
Allau sense meta,
tot l'àmbit és cos –cos teu–,
sense recordar taló de fred i gel.
Deixant-te anar i volent-te agafar,
violes trens i veles.
I et transmets, sense destí,
ignorant-te, telegrama dement,
botant a piola serralades vives,
fins a caure –retuts els talons–
a l'aturat sostre de la mar.

3

Per quins cristalls freds
 mirà el vent aquell somni?
 Estaven tancades les vidrieres,
 el tic-tac del rellotge,
 els gòtics cards
 i les
 sense malsons illes de sal.
 Era impossible enfil·lar un buf
 per a un blanc espionatge.
 I tanmateix
 –oh vent informe ahir–
 ordenes els teus miralls
 el corb record
 –cultura ja naixent als avions–
 d'uns robats pits entrevistats.

4

Rompé la nit el fre
 i sortí del món.
 Només l'aire als llavis:
 col·lectiu menyspreu d'allò selecte.
 Les muntanyes s'allunyen
 –adéu, adéu–
 per avencs de buits.
 Els silencis treuen el cap
 –s'adormin ja, criatures–
 a finestres sense fons ni paisatges.
 Fuig la pedra la seva cordial fixesa.
 Cedeixen les ones, les valls, els minuts.
 L'absent és més absent
 que als meus els ulls.
 Jo estic dedins ningú.

5

Viatjava el vent
sense equipatge
i sense carnet d'identitat.
Només un pijama de vidre.
I sense record
de quan fou sirena de navili,
botzina d'automòbil
o sospir.
Blanca mudesa total.
Kodac cec. Contrasenya
del fred.
Per la fondària de l'aigua
fuig el seu enterrament.

6

Mogué l'estrella el seu tos.
Dur cristall en marxa
nodrí la llunyania. Al·luvió
invisible –somni d'espai sencer–.
I caminà –enveja de cavalls de canya–,
coronel desbocat.
Però no va saber la seva infinitat precisa.
De no sé sap on, retorna,
llebrer envellit.
S'estreny al meu balcó i lamina
la seva senectut de jove mariner.
En corba, bota, udola,
desvelat.
I li apag la llum per a què dormi.

7

Esperó de la pressa,
s'oblidà dels punts cardinals.
Sempre, timó d'altura,
almirall de segles i de niguls.
I has de morir amb els patins posats
sense més testimonis que els teus propis braços.

8

No volgué el vent apadrinar el seu hivern.
Aire i fred era l'arbre:
imatge plàstica de la neu.
I anà semblant veus al seu pas.
Sense la neu ni el fred.
Tot sol i amb si, amb si mateix, el vent.
I hi hagué un rapte de polsos, de globus i de cordams.
Les coses quedam despullades.
I ja som reductes transparents.

9

Ni arribes. Ni te'n vas. Ni està present.
Per dins de tu mateix
organitzes les teves fuites, els teus ocells,
els teus jocs d'escacs amb les arenes.
I sempre dret sobre les teves espatlles,
traient el cap a l'ampit del teu cos,
recorrent els teus múscles, les teves bieles,
sense anar-te, sense arribar, sense aturar-te.
I sense saber que tots els miralls
han preparat un llit per a la teva fatiga.

10

Per trobar el perfil del seu absolut
anà desfullant de la seva flor tancada
els blans barnussos,
l'amistat de la pluja, els seus gemecs.
I esporgà més encara. Esporgà la seva història,
els seus nirvis i les seves costes, els rumors,
la seva voluntat rodona i els passeigs.
I tan enlaire alliberà les seves ànsies
que la seva despullada ombra ja podria
viure entre dues ones sense mullar-se.

11

Cridava pels seus polsos i els seus polsos
ferits de les campanes i navalles
cercaren un illot al seu exili.
Els seus darrers amagatalls dels boscos,
els corredors lents, també els basalts,
re li donà la petja d'un batec.
Només després de remenar les sedes
escoltà com polsos murmuraven
a la petxina de nacre del front.
I era tan sols l'eco de l'absència.

12

Ni les geometries estirades.
Ni els parcs que plouen els seus nivells
vora la voluntat de les gelades.
Ni els carrers sense número ni noms.
Res en tu és perenne: només un joc
d'abecedaris de salts mortals
amb les teves architectures oscil·lants.
I en entrar pels ulls dels ponts,
barates les teves fugitives construccions
en un greuge de vidres romputs.

13

A poc a poc m'anava suprimint
el calor de les mans. I les venes
en un ple de marbres i d'agulles,
apagaren els dolços posats.
Només residus salvats del naufragi,
dos macs de lluna
que m'allargaren els braços fins en terra
sanglotejant mudeses i en espera
que les furtades sabes facin meves
aquestes mans que ara desconec.

14

No ho saben les teves selves de trapezis.
Ni els teus jocs de forces que transporten
un sistema arterial de radiogrames.
Ni els teus nords, ni els teus suds ni els teus oests.
Però la mar i jo ben bé ho sabem.
Eres —sí que ho eres— amb els governalls
a la deriva, un saliner fus
que mataves de gelosia les gavines
encabritant rufagades vivents.

15

I sense dir adéu. Sens que les fulles
que als teus sòlids vidres s'oferia
aconseguien distreure't l'anhel
de remoure distàncies.

Indiferent a tot, prosseguies,
calçat amb les teves botes de cent llegües,
repassant les teves grutes, els teus vil·lans,
les teves lliures soledats verticals,
sord a les teves passes, cec al teu desig,
com si recordassis d'una cita
i haguessis oblidat lloc i hora.

16

Únic i sense fronteres. Compacte
escalador de diàfanes planures
que comencen en tu i en tu acaben
sense que mai comencin i acabin.
Duaner de pau que fas posar vermell
la fira de colors dels mapes
i l'alta diplomàcia dels sols.
Sempre tan solitari. I tan igual
en el teu imperi d'alades cel·luloides,
sense problemes racials que divideixin
el teu universal esforç de ser un
davant els continents disgregats.
Ara sí que pots trobar-me
en els primers plans del teu insomni.

17

Sí. Aquest anar i tornar, sincronitzat
al temps i a l'espai. Aquesta conducta
de pern sense fi. Aquest tràfec
de tu per tu i per tots els quadrants.
Aquest mudar sense terme ni espera
—aquí no pos, més enllà no descans—
teoritza l'impuls permanent
de dissoldre el nu d'ametistes
que duen als seus dits els bisbes.

18

Creient-te perdut, et cercaves.
Inestables patrulles d'huracans
registraven els planys dels nins,
els soterranis de l'aigua i de la nit,
entre crits de fars i sextants.
I corrien amb tu i tu amb ells.
I se n'anaven sense anar-se'n. I els seus retorns
clavaven en les teves lúcides solapes
la rialla circular dels molins.
I tu, fora de tu, sense conèixer-te,
a costa amb els teus bafs de diamant
per les teves pendents de muntanyes russes.

19

Rompent els vidres dels meus ulls
entrares a l'assalt a les meves absències.
Caragol de remors i d'ales,
m'anares caminant gota a gota
les primes senderes interiors.
Quin negat desordre! Quantes portes
obren a la teva evasió els meus laberints!
I tu rodant sempre a contratemps,
sense sentir-me, d'esquena a les hores,
cenyit als meus castells a l'aire.
I així estic, a l'atri del meu cos,
vetllant les teves vigílies espectrals,
dren en un món de paraules buides,
més teu ja que el rostre d'una font.

20

Sempre te sobres a la teva set. Si arribes
a les teves finals tanques romponents,
del teu pit bombat es desdoblen
brolladors que corren amb la teva imatge.
I mai et limites ni te bastes.

21

Un deliri d'òrbites i de fuses
t'amotina el fugir dels cabells.
T'esvalota els llavis dessagnats.
Et despenja les espatles. Et desfà
els guixos dels ossos. Et partiona
els cossis de les mans. Et violenta
tes amples teories d'engronsadores,
com si pels teus dobles transitàs
un allau boreal de porcellana.

22

Ni la veu de l'ombra del record.
Ni davant les atzavares ni les illes.
Ni sobre els tibants llocs rufagosos
s'aturarà un instant la mirada
que t'humiteja tots els racons.
Un destí veloç signa el teu front.
I així has de seguir. Els teus bisturís
esmolaran les torres i els cims,
les aigües de la mar i les cantonades.
I es clavaràn tan fons en els teus miralls
que els costats neu han de sagnar-te.

Els pits de tinta

1934

Óscar Domínguez, *Los sifones*.

incomplet i inèdit fins el 1987
Obras Completas I

[falta la primera pàgina]

pla inferior, aïllats entre si com dues melodies bessones, constel·lats de bombolles de plata. Més avall, el tronc, amb els cinc cercles polits i mats, on van estar els pits, les cuixes i el cap. Al mateix nivell, més enllà, les cames depilades, sense porus, formant aspes, en un intent de pujar fins al tronc decapitat, enganxant-s'hi, en un desig de ser molí de farines de nacres i vidres. I així surava, sense arribar a la superfície, sempre entre dues aigües. Ell mateix se sentia pujar el cos, que refusant esteses verticals, es concentrava en formes rodones, cristal·litzant-se en una esferoïdal postura que engegàs els caps de les seves extremitats als ganivets del fred, espantant-los, perquè no s'atrinxerassin en els seus membres els seus buiracs d'agulles, hostils al gaudi que s'iniciava entre els plecs d'hiperestèsia, davant de les voreres dels seus ulls tancats.

Servint-li el record d'ella de focus màgic, ordenava la seva descansada anatomia com una esfera armil·lar d'intricats zodíacs de pigues i vèrtebres, de desviats tròpics de músculs, d'òrbites venoses ramificades, equidistants del centre envaït per la seva imatge, viva i silenciosa, com si volgués projectar-se simultàniament a cada cèl·lula l'espectacle joiós del qual era alhora espectador, circ i multitud.

Aquest arronsament dels seus ossos i teixits va portar al trau de la consciència la seva obsessió per les formes rodones. La línia recta, tant posada dreta, com repenjada, que en basca absoluta, desprenia una sòbria elegància, una correcta distinció d'alta escola mundana. La corba era més plebea. Però també més acollidora i cordial, més donada a l'amistat. Potser les esferes ratllaran als límits de l'obesitat per ser totes ventre, totes pit bombat. Potser fessin la impressió de boles de greix. Però no mostraven la insolència dels objectes encotillats per línies rectes, sempre de perfil, que no miraven mai de front, i que si miraven ho feien a la manera de les escletxes, totes ulls, per furtar el filament de la seva corporeïtat després d'un llarg somriure impecable.

Quan en les seves passejades d'illot solitari per la ciutat i per fora vila anaven sorgint les ambulants perspectives, les

descomponia com si fos en prisma en els seus elements integrals, recollint als seus ulls únicament aquells que poguessin identificar-se amb curvilínies superfícies i volums rodons. Deambular pels carrers era penós. El seu esperit s'angoixava dels raïls ensinistrats, de les voreres tan pudoroses, de les cantonades tallants. Només qualche xamfrà corb, alguna cúpula remun-tada, li defugien íntimes complaences. En canvi, per fora vila, amb els seus paisatges oberts, condecorats de molinetes a les seves bombades planes, als seus turons massissos, el contagiava d'ondulacions flexibles a cada passa. L'aire mateix era torçat, i en creuar en el seu infinit tràfec de vidres, li omplia les temples d'aigua freda i la petxina de les orelles de modulacions. Tota la resta, allò conformat de dures arestes, es diluïa en una liquació unànime. I així els paisatges no es dessagnaven per les teories de les puntes dretes, conservant-se sempre nous, anegats en les seves pròpies sabes.

Les mateixes paraules li produïen el mateix efecte. Unes li donaven dolçor, li feien fluir interiorment brolladors airosos, posant-li les illes, els cels i les mars encaixats dins seu en vibracions acariciadores. Altres paraules li assecaven les fonts vitals, li acartonaven les arenes movibles. «Teoria» li mobilitzava les capes de l'esperit, avançant en grates ressonàncies. «Sèrie» l'omplia de rigideses, petrificava les seves pendulars mobilitats psíquiques.

Per això el seu cos, seguint aquella conducta que venia de zones profundes del seu ésser, adoptava al llit formes rodones, perquè no s'escapassin els seus pensaments, arribant així a una sobresaturació que l'anellava de fines laxituds. Perquè, també, no entràs cap esperonada de l'exterior que li escindís la unitat tèbia d'aquell record d'ella, empeltant-li figuracions estranyes.

Submergit en aquell bany maria que la seva sensibilitat segregava a l'habitació, va pensar un moment en les connexions psicològiques que lliguen aquest ultra món vague i indecís de la subconsciència amb els detalls individuals de gustos, inclinacions i repulsions. Hi trobava raons lògiques entre els seus tics, raons d'ordre primitiu, que els enllaçaven míticament en grups afins, que arrossegaven uns altres, comunicant-los un segell personal, un parentiu plàstic, musical o impressionista. Li sorgien de sobte records infantils, trossos deformats de realitat, trossos de somnis difusos, dels quals no en tenia coneixement;

però que es feien seus en aflorar al camp visual de la seva consciència, reconeixent-los de vegades i d'altres intuïnt-los com a pertanyents a moments anteriors.

Una ràfega silenciosa girà aquella pàgina, retornant a ella. Enquistat dins ell en aquella cel·la de si mateix on la guardava, fora del temps, situada en un espai neutre, tallats tots els cables –per fi– que li insuflessin un altre gaudi que el d'ella, com si la nit enguantada volgués aïllar-lo del plànyer de les tenebres vives, cometia l'assassinat d'esqueixar-li els forats del rostre, les petxines dels genolls i les càpsules dels pits. En aquests tres vèrtexs batejava tota ella. Sobre aquest tríode s'alçava la seva estimació. Amb aquestes dades n'hi havia prou per fer-la existir. Millor encara, eren les úniques, les suficients, les exactes. En possessió ja de la presa, estava enervat, més bla que un sospir, en un ensopiment que li suspenia el corrent de les venes, li paralitzava el batec de la pols, li apagava el ritme de la seva fisiologia. I amb les venes prosternades i la pols orant, sentia la seva plàstica nuesa, concentrat, tallada la respiració, aturat el vol sobre un avenc d'ombra i silenci, immòbil. Els seus membres eren buits, ingràvids, en aquella postura grata a les recordances. Però tenia la seguretat que si en aquell instant hagués volgut col·locar-se d'una altra manera, tot el seu cos cruixiria, trenca-dís, rompent-se. Va tornar una nova experiència anterior a encadenar-se a aquesta sensació. I es va substanciar amb els brots de les falgueres que tantes vegades li varen distreure les seves hores per fora vila. Els seus verds embrionaris, dividits per circumvolucions, sucoses i blanques, com cucs peluts, aparentaven docilitat a la distensió de forces estranyes. Però no era així. Sinó un nus de resistències que es dislocava en forçar els seus estrets palps arronsats.

I ja dins seu, embarcat en absències, contemplant mar i cel de records, va començar a rodar per la pantalla imaginativa el marc d'aquell dia ple de la nostàlgia sensual d'ella. Aquest dia que ara reproduïa era més estilitzat que l'altre real, retocat com una fotografia a la que haguessin corregit els llums violents, els renous imprevistos, les veus interruptores. Els llençols blancs del llit projectaven, també, en aquella hora, no el seu cos, sinó una imatge rodona d'ell, despallada dels ensurts i inquietuds que tenien les nits feineres, mal vestides de son espessa, que li anegaven els laberints interiors per on ella pogués venir a cercar-lo,

incitant-lo a recompondre architectures viscudes allà, a l'altra illa, rodona també, on es van conèixer.

La geografia, no influiria aquell paisatge primari en aquesta la seva manera de ser actual?

De les illes que formaven l'arxipèlag nadiu, una tenia la forma d'un cor, una altra d'un fèmur, una altra d'una tortuga amb el cap allargat. Només la seva era un cercle, una baldufa sobre la flor viva de la mar.

Aquell dia escrivia l'elogi dels pits –ja havia fet el dels genolls i clotets del rostre–. Pits melodiosos, a l'escola contigua, despolada d'al·lots, davant dels bancs deserts i les parets en finestrades de mapes de colors com una quadrada bombolla de sabó amplificada. Sobre les quartilles s'enfilaven les paraules. Paraules en relleu, que s'alçaven a la blanca plana construint a poc a poc dos turons perlats en una vall de marbre. De vegades, elles, les paraules, no sortien espontànies. Es treballaven en ocults esbarzers de turment, perdien traços de si mateixes, o arribaven amb esquinçalls per on escapaven les seves turgències, quedant només unes fileres d'odres buits, flàccids, sobre el paper.

Alçava els ulls, passejant-los aquí i allà, clavant-los al triedre de parets i sostres, als bancs expectants, als mapes sense mariners. I mentre esperava paraules consistents, voluminoses, per anar amuntegant en aquelles exquisides edificacions llunyanes, l'atenció se li ficava per intricades esquerdes, extraient idees i representacions de fesomies arbitràries, que se li aferraven a la gola, balbucejant-les per evitar l'asfíxia. Aleshores, en sentir-se la seva veu, tornava d'aquelles fugues per cels de perill i túnels sense senyals, i s'intimidava pensant si d'aquell banc on s'asseia –on botava– aquell al·lot detonant de malnom «Fosforescent», sorgís la seva persona nerviosa, agitada per elèctrics sobresalts, i li assestava aquella la seva fletxa múrria i burleta, que disparava, simultània, els ressorts del seu rostre.

Va pensar que aquesta resposta del banc a la seva mirada era hostil. Que els objectes irradiaven representacions enemigues al seu desig. Les persianes el miraven amb l'arrufada de celles dels seus travessers, malcaradament. Va girar el cap. Un mapa-mundi va obrir els dos cercles verdosos en un llac blau. Sí, aquelles formes rodones li recordaren la seva angoixa. Aquelles no el combatien com els bancs, com les persianes. Li tiraven besades volades amb les mans i els llavis de colors. I el mapa mundi

el va extreure del seu pou sense orientació altres dies que la distància empetiten, anegats de llums infantils, en què viatjaven els seus ulls i, engabiats en ells, els seus rius de sal, els seus cavalls de canya, els seus vestits mariners, per aquell un altre mapamundi de les seves hores de classe, quan tenia per núvies bones els seus llibres de memòria. Itàlia era aleshores una cama en actitud de xutar amb l'illa de Sicília a la remota porteria de l'estret de Gibraltar. La península escandinava unes gargamelles obertes, amenaçant engolir-se el percebe de Dinamarca, sobre la cresteria rocosa d'Alemanya. Àfrica, un tosc pistolot primitiu. Amèrica del Nord, un tòrax d'espatlles homenenques i oscil·lants, cenyit per la cintura de vespa de l'Amèrica Central, als costats amb polissó de la del sud, que s'esmolava cap a la Patagònia com una baldufa que volgués ballar a la blanca tarima dels gels polars. El golf de Mèxic –falda d'Amèrica– és un planter d'il·les. En una d'elles, la que tenia la forma d'un caragol de mar trencat, d'un pavelló auditiu, que no només auscultàs el cor de la mar, sinó també el reflex que els astres precipiten en les caigudes, va néixer ella, la dissociada en pits, genolls i clotets. Així partia el continent femení del seu cos a il·les apassionades. No era també el mapamundi, amb les dues cicatrius circulars, l'empremta de dos sines retrinxades per un ganivet de lluna, arran d'un pit de marines maragdes momificades?

Confortat per aquella xerrada cordial amb el mapamundi, va tornar a pensar-hi. Però la ploma, aquell tinter quadrat, negres xisclets d'un cos d'improperis, seguien mortificant-lo. I les seves mans blanques, exemples de perfecció, es van tacar de tinta al costat d'una gema, devora el cercle de l'ungla. Igual que si s'hagués sentit ferit, agredit, va alçar la ballesta del seu braç una allau d'ira, descarregant-lo sobre la taula, on va quedar clavat el talla ploma amb una vibració d'ala presa. Ell llavors escrivia: «Com record els teus pits adorables! Són dos hemisferis d'un mapamundi en relleu, que amaguen rius de llet i sang, que callen fonts de besades als vessants, que amaguen ciutats de tàctils sorpreses als seus turons».

Una taca de tinta! Per un instant va llampegar una tremolor a les seves mans recordades. I es va estrènyer més a si mateix, es va arrodonir més, arronsant-se fortament. Tan mateix, el feble desnivell d'abrics va donar pas als cruiximents del fred a l'esquena. Simultàniament va sorgir aquella representació de

les mans enfonsades a l'aigua gelada del capvespre per esborrar amb la seva esponja transparent la taca de tinta del dit. Totes aquestes recordacions, en corporeitzar-les, les desveia difuses, en un escenari sense fons, bambolines ni bateries, gairebé a la intempèrie, dins una bola d'aire enrarit, espessint-se cap a la perifèria. I els objectes i la seva figura cobraven un sentit antiespacial, ni gran ni petit, endevinant-les, i intuïnt els seus equivalents plàstics en una astralitat esmerilada. Sempre li passava el mateix. Com més s'esforçava a plastificar els detalls continguts en les hores vençudes, més s'esfumaven en aquella vaga penombra allotjada en la seva consciència.

Aquell record de l'aigua freda, ara, en passar per les seves temples calentes, el contagiava d'una deliciosa frescor que feia comprendre el gaudi que han d'experimentar els motors d'explosió en circular per la seva xarxa d'artèries cristal·lines refrigeracions.

Aquella taca negra es resistia a deixar-se vèncer per l'aigua. En aquest sistema de solcs insignificants que són les puntes dels dits, es feia fort, penetrant-los amb insistència. Aquella taca es va fer pell, carn nova, formant part de la seva neu orgànica, afirmant per contrast la seva blancor i negant-la amb la seva negror. Les seves mans tacades! Accident trivial, però ple de sentit. Les mans! ¡Quantes vegades li va assaltar l'obsessió que el seu viure es transformaria en un altre de mancar-li les mans! El món de la mecànica, ple de forces fatals, bramulava les seves articulacions olioses, les roses d'aire dels volants, les murmuracions dels seus acers tan sols amb què una mà estableixi un circuit, moguéssim una roda o pressionàs un botó. Eren els caragols de l'esdevenir a les petxines dels quals vigilaven els seus àngels custodis. I aquella gota negra, gangrenosa, li foradava la carn. Va sentir una repulsió instintiva gairebé còsmica, contra aquell baptisme de presagis que s'acumulava als ulls, encegant-los. Que li vessava als seus departaments interiors, núvol de tempesta amb ventre de pluja.

Va sortir a la nit que cridava als vidres del balcó, allunyant perfils i fesomies, gravada d'elèctriques cuques de llum. I les tenebres van assecar la seva inquietud, quedant-se —no va saber quin temps— fora de si, com atuell al fred sota les granulacions d'un cel sense lluna. Aquella nit es va somiar un pop als fons abissals de l'oceà, embolicat amb l'espessa morca que, com un núvol, vessava en la seva defensa.

I va seguir recordant-la. La glopada de membres seccionats va acabar per esvair-se, veient-la ara com en una altra nit, a la finestra del jardí, després del ball de l'horabaixa a l'hotel estiuenc. Arraconats després de les llums tèbies que queien sobre la darrera taula plena de discos de gramola, els clotets del rostre fal·laren la seva gràcia en somriure'l. I una altra vegada s'acoblà aquest horabaixa amb un altre, com obeint una involuntària crida de telegrafia sense fils. Li va arribar el parer que en allò subconscient no hi ha successió de dies ni de nits. Ni temps ni espai. Impressions només, que s'encadenen i s'amunteguen formant vivències, que freguen les seves superfícies, madurant-se, i boten sobre els seus ressorts quan els sentits deixen filtrar-hi miratges reals o pensats, pels quals es desmanen cap als nostres finestrals desperts. Els discos, plens de solcs en espiral, sensibles a les agulles indomables, feien sentir els seus secrets, rics en tactes sonors. Quines cançons, quines melodies haurien de botar dels seus dits, si un diafragma caminàs i descaminàs les ratlles de les seves gemes? Quins renous de sang, quines veus de nervis sospirants, quines modulacions de contactes múltiples exhalarien tots els objectes per ell tocats en els infinits vols de les seves maneres nàufragues, sota la pressió d'un estilet? Únicament pressentia que un concert de blanques concòrdies s'hauria d'escapar dels dits, sense convertir-se en cantarella d'exactes traços musicals. No un mecanisme: un organisme dotat d'autodeterminacions. Compadia aquelles columnes de discos que al poltre del turment del plat giratori insistien, com a condemnats a mort per un delictes inexistent, a repetir els seus motius, cridant la innocència dels seus ritmes, en sentir als pits la punta d'un punyal d'un botxí d'acer, entestat a arrabassar-los una confessió de culpabilitat. Potser per això no va voler ballar.

Al pis del saló els mosaics blancs i negres alternaven com en un tauler d'escacs. Les parelles, en dansar, expressaven moviments desiguals, acordats a les diverses fitxes del joc. Ella somreia quan capturava un tret als ballarins que servia per identificar-los amb alguna peça. La rossa dels còctels complexos i el jove dels cabells arrissats ballaven fent bots i en ziga-zagues, com a cavalls que amenaçassin amb els seus escacs d'empentes a l'exèrcit de ballarins. El del bigoti a l'estil Menjou i l'al·lota esquellerinca, amb frases de cotorra ensenyada, es movien a poc a poc, de mig costat, a contrapunt, com a peons. La xata dels ulls

bocabadats i el de la corbata verda, sobris en voltes i en filigranes, marxant amb pesadesa de piconadores per les voreres de la pista, suggerien les torres. L'alt i guerxo i la morena de celles obliqües eren els alfilis que, llancers i esvelts, travessaven entre els altres en trencats viratges i diagonals lliscades.

Riu ella aquell partit que jugaven a cegues la gramola i l'horabaixa amb les parelles de ballarins a cada estrebada musical. I el riure, envermellint la sala, va botar de parella en parella, furtant vaivens i cadències de tango, va bivaquejar a la resplendor de les llums indirectes i, assetjada pel brunzit de les converses, travessant els vidres, va tombar al camp la seva cistella de roses. Amb el dia nou, l'alba es trobaria entre la tela verda de les seves faldilles un vessament d'apassionats carmesins. Aquella flor l'associava sempre amb la seva rialla. Allà on trobava els seus colors encesos, sorgia la seva riallada embolicada en una càpsula de vellutades sedes, com una garlanda de brases ígnies.

Va tornar a la nit del jardí, caiguda als parterres, penjada dels claus estrellats. Una nit estremida d'enarcaments de nacres i aromes setinats. Les seves mans solcaven en les tenebres selves tancades de fines falgueres, valls de canyella, llises vessants de caragols de mar bisellats, illes d'esponges i coralls, continents d'ondulants planes verticals, tornejades elevacions: tot el mostrar de les formes rodones. Li va semblar que tenia les mans enfonsades a la subconsciència regirant en els seus fons abstractes abecedaris de línies corbes, munts de convexitats dialogants, que s'apolseraven als braços, fent-se bocins, en patinar, com raigs de xaroposos brous tebs. Allí tenia la geografia les seves millors definicions. Un text per a cecs, on els càlids rierols de les venes s'endinsaven en subterranis estrats enervats. On els guèisers de porcellana es dreçaven entre llocs rufagosos de glacades tovors. On els penya-segats vibraven les seves membranes sota un vol de platges tremoloses. I les fondalades tenien estremiments de vidres vivents. I cada definició, modelada en fang de lluna, col·locada al seu lloc, ordenats els seus trossos en afany de captar dobles insinuacions de lira i àmfora.

Les petxines dels genolls, en els seus somnis de cúpules, s'allunyaven de les ròtules, evadint-se en lentes emergències. Els pits, sortints com a balcons, aturaven l'aire, la nit, el cant de les granotes i precipitaven el florir de les roses adolescents. Aquells quatre altiplans eren els quatre cantons del món. Punts cardinals

de terres verges. Quatre ciutats de tendresa, estructurades en amfiteatre, vives i desertes, amb poderoses estacions d'efluvis sensuals que les unien entre si, sota un mateix signe, en idèntic senyal delator.

La nit estava aturada i contagiada de contactes dolços. I mobilitzava les seves valls fosques, ondulava les seves ràfegues llanguides i fregava les seves transparències trespadores, de llangors felins, pels alts desnivells de l'aire cec. Ni una paraula als llavis escalfats. Escoltant-se tot en un gaudi íntim, de plana infinita, de pampa recolçada a l'herba de dormida pell silvestre.

A poc a poc el silenci va anar obrint els seus espessos ventalls de plomes espesses. Va tocar els seus vèrtexs elevats als turons dels seus pits. Els sentia viure, reviure, perviure, sobrevivint-se, endurits. «Estan com els botons de la teva camisa», li havia descobert ella en una altra ocasió distant. «Són els teus dos hemisferis d'un mapamundi amb relleu», va balbejà ara amb diapasó insegur. Aquesta frase va apedregar els vidres de l'hivernacle on s'endormiscaven les seves fosques vivències, els seus lligats raïms d'imatges, trencant aquells i alliberant aquests. Llavors la nit va ser una taca de tinta. A la foscor tot es va evadir: tactes i contactes, pressions i pulsacions. El joc estètic, intel·lectualitzat, de les seves mans, va esdevenir ombres viscloses que contreien els seus dits com antenes de mol·luscs davant d'obstacles tancats.

Enmig d'aquella muntanya russa de declivis tallants, de valsos gegants, d'inclinacions hospitalàries, l'emboscada va esmol·lar temors primitius i caputxes asfixiants d'agressius silencis. Coàguls de tinta presentaven els seus pits a les definicions tàctils. A la nit, es van regirar tots els objectes. Les geografies, badallaven avencs sense fons. Una allau d'esponjosos cucs recorrien els dits. Els nervis, els músculs, totes les resistències que sostenien drets les seves architectures serenes, es van afluixar en un desequilibri de globus sense gas. Aclucà els ulls. Tèrbols cingles van obrir la seva gargamella rere les parpelles. Retirà les mans, agafant-les, prement i refregant-les per retornar-les al seu cos. La columna vertebral era un bastó de gel. Totes aquestes impressions, en amuntegar-se ara desordenadament, quan el somni iniciava els seus malgirbats tocs d'alerta, li avivaven més i més les malcarades rompents oblidades en aquell naufragi de la seva estimació.

Precisava les categories que va anar prenent la nit: el frec d'una ala de corb transparent, una remolinada de pols de carbó al lit, ofegat d'angoixa. Sense adonar-se'n, els llençols li tapaven el cap i l'aire enrarit es resistia a deixar-se respirar, ple de plom suspès. Va estirar els membres i va obrir els ulls. Va ser un retorn de les hamaques del somni. I l'insomni començà a voltejar la ruleta dels pensaments.

Va clavar els seus ulls profundament cos endins. El seu desig de diafanitzar els ingredients d'aquella crisi va xocar contra l'ultra món de cantonades truncades. Va insistir. Elàstic, el seu jo retornava el seu esforç buit, en cacera inútil. Els ulls de la seva memòria desintegraven el seu lluminós raig en direccions oposades, sense aprehendre la recomposició del fracàs, com binocles ingraduables, sempre confusos, renegadors de veritats lúcides.

Si ella no pronuncia aquella frase! Va mesurar la vergonya de la petita taca de tinta per aquell desequilibri. Va recordar també un altre factor que de cop i volta es va obrir pas fins a ell, a través de galeries enterrades. Era l'olor dels heliotropis que posaven ulleres violetes al jardí. El seu perfum tenia un gust d'ametles amargues. Aquell aroma la distingia ara, ajudant la seva altra imatge en aquell el seu repudi cap a ella. Aquella nit van lluitar dues potències rivals: les formes rodones, simbolitzades pels seus pits, i el caòtic i gandul, de la tinta, disputant-se la seva persona. Va vèncer l'abstracte, arruant tenses orografies. També en la subconsciència existia des d'aquell moment una fauna pelàgica i una altra d'abissal. Les imatges fondes, els monstres abissals, tèrboles onades de fang i llim, van destrossar el viu centelleig dels peixos flotants en superfícies exactes. Ella va passar a segon terme. Va quedar com una empremta sagnant a l'epitafi d'un amor desmuntat. Seria inútil voler establir una relació d'harmonia des-

[Aquí s'interromp el text]

Dàrsena amb despertadors

1936

Óscar Domínguez, *Mujer con reloj de arena*.

Primera edició del 1980
Papeles Invertidos IV-V

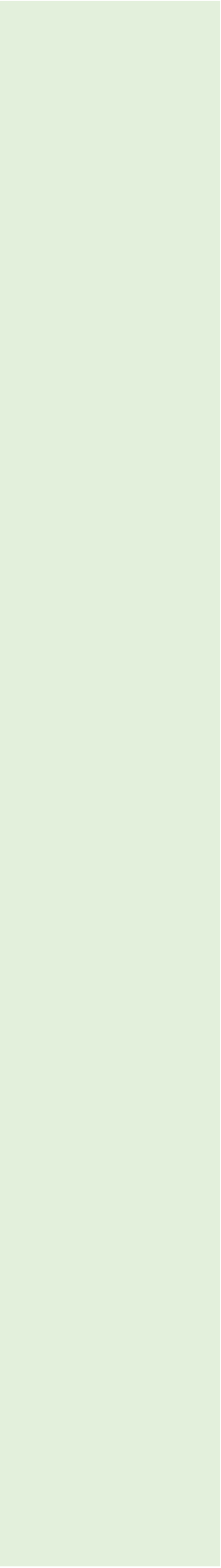
Pròleg

Havia començat aquest llibre, a La Laguna, a primers de juliol de 1936. Quan va esclatar la revolta militar el 18 de juliol d'aquell any (dia en què vaig ser detingut en aquesta ciutat i conduït per una parella de la guàrdia civil a la caserna d'Artilleria, des d'on em van traslladar unes hores més tard a la Presó Provincial de Santa Cruz de Tenerife), tenia acabats els vuit poemes que componen *Dàrsena amb despertadors*.

El procediment emprat per a l'elaboració dels poemes va consistir a confeccionar dues llargues llistes de paraules autònoms, generalment noms, adjectius i verbs que, bé anava veient o bé em venien a la ment al llarg dels meus passejos per l'horta *lagunera*. Cada dues relacions de vocables, que em subministraven la primera matèria per a cada composició, les aparellava, seguint l'ordre en què van anar sorgint espontàniament. Aquesta manera d'unir les paraules donava per resultat imatges més o menys estranyes, segons la major o menor proximitat significativa dels termes enllaçats, sempre de dues en dues. Així, la tercera relació de frases binòmiques participava d'un cert automatisme psíquic i apareixien estructures d'una lògica estrictament poètica.

Aquesta primera fase d'elaboració de cada poema es continuava en una segona que procedia a l'encaix de totes les parelles nupcials ja aconseguides. Llavors, en aquesta segona fase unificadora, intervenien els articles, adverbis, preposicions i conjuncions, si bé totes aquestes parts oracionals es distribuïen seguint vincles sintàctics.

Molt posteriorment m'ha sorprès la manera de com es va fer l'acoblament dels materials destinats a construir cada poema. La tendència a disposar les imatges seguint els contorns de l'absurditat. Paraules molt comunes, veus directament sensorials, elements d'ús corrent, estris fonètics que ens conviuen i enfornen

realitats vitals, es presenten com copejades per negacions, s'airequen en contradictòries existències, donen a llum turmentades sembrades. I aquesta forma de cavalcar del llenguatge, de vivificar contraris, dona exactament el clima ambiental que va prologar la guerra espanyola: l'alegria de la llibertat malferida i capgirellada pel caos dels despropòsits. Crec que en la il·lació d'aquests poemes es fa palesa l'atmosfera de lluita per desarrelar la contrafigura d'un món al revés.

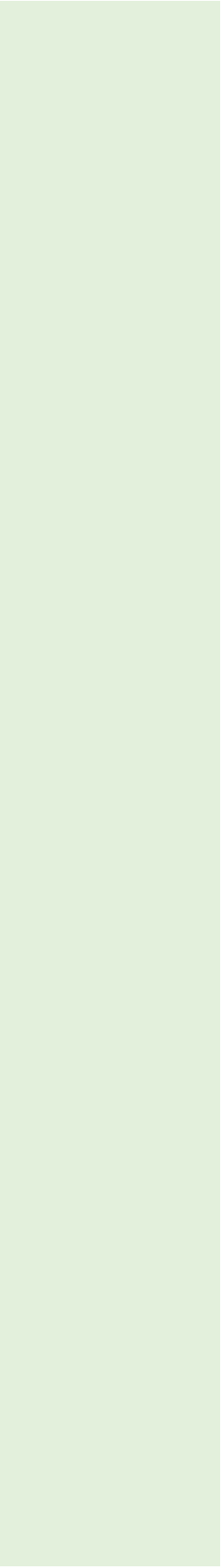

[1] **Parla un interruptor**

No em demaneu quants pensaments
 hi caben a la rodona al meu cap
 perquè us diré que tants
 com penya-segats en un percebe.
 Però quan pix a l'hora de la nostàlgia
 no record la lectura si els llibres són verds.
 I bé sabeu que una cartera de pell d'ant
 em pot magnetitzar tenint les mans apagades.
 I que el meu somni més bell és aquell
 en què una dona nua es va quedant
 transparent com un fanal tocat d'ateisme.
 I que només contrauria matrimoni
 amb una brúixola
 a condició de tenir quatre fills cecs.
 I que si el meu riure és una cataracta posada a eixugar
 és perquè la música dels ocells
 em suggereix una pilota que s'infla de tèrboles puntades de peu
 i perquè les botzines dels automòbils
 tenen olor de l'arc de Sant Martí.
 Les finestres que donen al pati dels contratemps
 són del mateix matís del meu front
 i des d'elles preferesc, d'horabaixa, la lletra m si és pèl-roja,
 al toc d'alba, una entre la g la i la h,
 i al missudia, la mateixa que picotegen els rulls de l'alba.
 Com que els meus sentits varen néixer en una taronja amb
 [llamps,
 de vegades,
 quan la nit no està de guàrdia,
 la pluja pot esbrinar el gep d'un sentinella.
 Però malgrat tot això
 mai acariciaré els raigs del sol
 perquè la meva solitud està sempre alliberant
 forrellats de la mida d'homes.

[2] **Parla un barnús de retxes**

Si l'amor s'avança per les selves
 es fan ombra els dies
 dels palaus que daura.
 Les nits poden ser de pedra
 quan els meus plecs aixequen oracions marines.
 La meva soledat penjada entre punyals
 evoquen les passes de les voreres.
 Per les veus
 no es podrà mai mesurar l'alçada del sol
 ja que els estanys tenen fred de segles.
 La xeringa d'un morfinòman
 i un tros de vidre barallós
 són els meus antienemics de la infància
 que veuen com jo dins una campana
 els seus moviments d'arena insegura.
 Pens que sota la mar hi ha tres estacions
 on les algues de tres colors van brodar el meu cos
 i que les illes marxarien a la deriva
 si les espelmes els deixassin els records.
 Els nins em suggereixen la pregunta
 de per què les seves veus no ratllen els diamants.
 L'ocell del somni crec es posaria
 a l'arbre de l'hèlix d'un colom missatger.
 Només quan tenc grans de sal a les butxaques
 és possible
 que l'angoixa es transformi en ratpenat.
 I només faria propaganda política
 si em volgués penjar d'una sirena.
 Jo sé bé que una boca
 té família a la fulla d'un llorer
 sempre que els seus avantpassats hagin tengut pigues.
 Ningú sap que les portes són més misterioses
 quan estant obertes de bat a bat
 surt de puntetes per elles.
 Abans de ser els aparadors buits

creia en la resurrecció dels morts.
El dia del mes més idoni per veure un vaixell
és aquell que tenc ganes de caminar al revés.
Tampoc no sap ningú que quan a la tardor
cauen les fulles
sobre una careta enganxada d'un fil telegràfic
és quan una equació algebraica
té solucions al pol
i fallen els càlculs
de possibilitats de les fases dels estels.
Si una llamborda s'enamora d'un camí
pens que tothom va descalç.
Per acabar confessaré
que m'agradaria viure en un canyar
sempre que fos un guant de goma.

[3] **Parla l'ocell del somni**

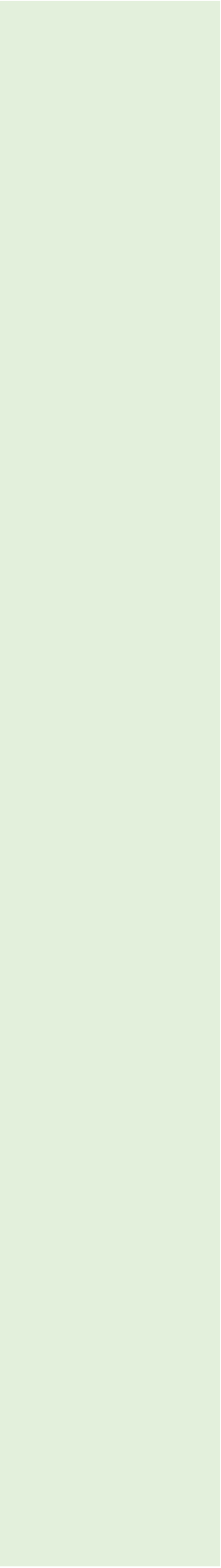
Com que pels seus hàbits es desconeixen els fantasmes
vull exposar la clau dels meus actes millors.
Així aprendreu
que
per a psicoanalitzar el vol de les papallones
no hi ha millor aparell que els imants del meu propi bec.
Que no sent enveja de la boira
perquè la veritable som jo mateix, adaptada
a la forma del meu desig de pòtol.
La que veieu per fora vila és només un miratge
que no pot sostenir les aranyes dels reflexos.
Que aprofitant els insomnis de la meva llarga cua de randa
pot un insecte enfosquir la nit d'uns polsos.
El que no sabreu mai és si els camins
donen el pit o l'esquena als vianants
perquè depèn
de quina de les meves ales assenyali l'oest d'un crit.
Ningú podrà explicar-se que la meva sorpresa més gran
sigui trobar un violí ros
en una voraç plana de gel,
encara que sàpiga que el color de les ànsies
és el del plor d'un amor madurat entre ortigues.
Com ho fa un caragol, que d'un sospir, que d'una peüllà,
faria un micròfon
per sentir el panteix de l'aigua als fons de la llum.
Si existís la meva mort
enviaria a cercar-la endins pels meus ulls
amb el primer capell de copa que passàs
vestit amb plomes incendiades.
Hi ha una paraula única que m'aixeca la tendresa,
aquella que es balanceja
a la punta de la llengua d'un retòric.
Per mi mai no plou, però si em plogués
serien lletres gòtiques i cotons en flames.
Aquest és el meu alcohol. Tasta'l mentre dorms.

Per aquesta vegada tan sols vaig a conduir-vos
al paisatge més colèric de la terra,
sagnant a la dreta d'un somni d'aloses.
Cap esperança
m'obceca,
tant per ser totes les obcecacions alhora
com per inclinar-me més enllà de totes les mars.
Així comprendreu
que no tenc salvació fora dels meus costats,
que som atzar i sort
perquè visc a les fonts d'on brollen,
que sent la més audaç caixa de prestidigitadors
nidific a la cruïlla de les volences.
I que el meu exclusiu fracàs,
el meu,
el de l'ocell del somni,
és que ningú em reconegui
com el rossinyol de totes les claredats.

[4] **Parla l'araucària de l'amor**

Gairebé res ignor
 del llenguatge que encén les meves arrels.
 El més important és que un eriçó
 pujarà per les meves branques quan
 un caragol li deixi la seva escala.
 O que alimentaré un ca de vidre
 amb les cendres de l'aigua de l'oblit.
 O que la mida dels verbs fatigats
 es mesura amb la distància entre dos pits de dona.
 O que la meva cabellera va tenir un fred de sols
 fins que l'amor va posar la seva hora
 sobre la meva mà convertida en illa.
 O que el vent que va recollir les estovalles
 dels menjadors infantils
 fa quatre tenebres i vint-i-cinc segons
 va ser el que reconeixent la meva sang verda
 es va posar una bata de cirurgia.
 O que l'objecte estimat
 per qui aixec el brindis dels meus canelobres
 és la Gran Muralla de Xina.
 Jo vaig veure com els lladres repartien les seves pedres i torrasses
 mentre les meves espatlles s'arronsaven
 a l'estil de l'any 2000 abans dels crepuscles.
 Però qui sap si allò més luxuriós
 és que ningú digui que la meva sordesa no té remei
 perquè està a la vista de qui tengui
 un despertador a la mirada.
 O que vaig donar el bon dia a les cigonyes
 perquè les vaig veure reflectides al meu esquelet de peix.
 O que en baixar pels barrancs
 pensava que pels arcs iris
 escapen els insomnis de les clavegueres.
 Només voldria evadir-me dels meus braços
 perquè no assenyalassin llar als avions
 i ara mateix els substituïria

per una sopa de metralladores bullents.
Aquests braços són culpables
que em desperti a la nit
tantes vegades com un fòssil terciari encara no descobert.
Ells també em dicten que
la flor que prefereix el vellut negre
és aquella que manté un matís
entre nius de cantonades i els cantons del foc.
Crec que no cal tornar-vos a recordar
que tot el que som
–ploma, punta, cadenera encadenada–
és funció de la meva alçada sobre el nivell de la mar.

[5] **Parla el fum al vent de la poma**

Res em produeix tant de terror
com una dona embarassada
perquè el seu caprici pot convertir la poma
en vent fumat.

Això i que els insectes es facin sentir
dels poders públics,
quan la poma de tots els fums
destrossa els cirrells del blat a les festes
gastronòmiques dels bolets,
és tan elementalment arbitrari
com la trobada d'una sirena embalsamada
entre les pàgines d'un llibre.

El meu fum triaria com a desterrament
aquell país que estigués habitat
per estàtues desconegudes.

L'aire del meu vol pensa
simultàniament amb un timbre
que el perfum d'un xiulet perllongat
és el d'un horitzó que conduís
una transfusió de rumors entre fruiters.

I el de la meva poma
tendria les hores cremades pel penediment
de no ser un volcà submarí.

Els meus tres elements coincideixen però
en què el millor instant
per batejar un cocodril és aquell
en què un rierol cavalqui sobre el fum del desengany,
a l'esquena del tedi,
fertilitzant la meva polpa grisa madura.

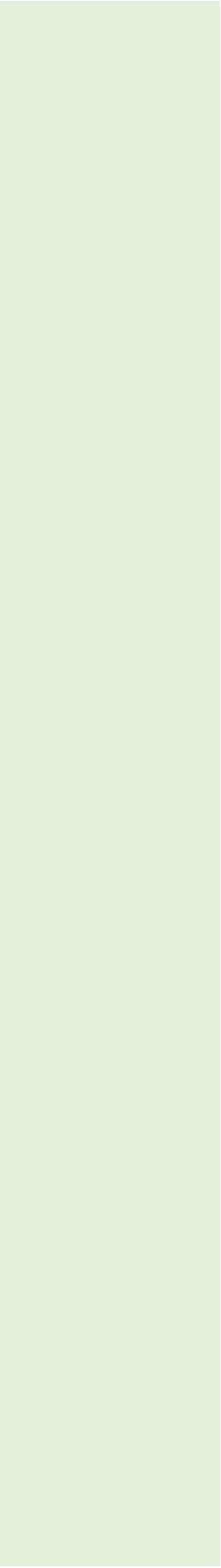
Això no és obstacle de neu
perquè la meva única taca consisteixi a no disposar
d'un ganxo on penjar el meu pensament.
Bé veieu que senzilla és la meva història de nana titellaire
i de com tot ho ignor si em pregunta la mar
i com tot ho sé

si un locutor peix terratrèmol m'interroga.
Tot i així
la fusta amb què es construeixen els guardabosc
és de riure de sàndal i flors de massapà molt estudioses.
Potser per això
hi ha un signe capaç de despertar uns ulls
i uns homes que esperen una fletxa vestida d'arlequí
i un mirall que se suïcida a la boca d'un mort
com a símptomes d'una neurosi de venjances i presons.
Per tota la nostra vida d'intrigues diplomàtiques
la meva darrere voluntat
és deixar en herència el meu tripartit avatar
de la següent caixa de confits:
la poma
a l'aroma d'una bombeta fosa;
el fum
a l'ós de seda perquè respiri panderetes
i el meu aire
als castells que aixequen els deserts.
Amb aquestes disposicions, seguríssim estic,
deixarà de sortir el sol tots els divendres.

[6] **Parla l'atmosfera del vidre**

L'amor és atmosfera i el vidre sentiment.
 D'aquí que estimin més els cossos opacs
 que els lúcids
 no només per estar tancats a pedra i fang
 sinó perquè posen sordina a les preguntes lluminoses.
 Com que l'atmosfera de l'amor envolta l'univers
 fa moltes llegües d'homes que he posat el meu cor
 en tots els àtoms que broden les escumes dels somnis.
 Com el sentiment del vidre
 no viu al costat de les fonts tumultuàries
 mai he tengut amistat amb els salzes
 ni va confluir la seva vida amb la meva vida.
 Ni tampoc l'espina va crucificar les meves espatlles de coixí
 perquè l'espina, el plor,
 la inquietud de saber-se llunyania,
 és tot transparència en els meus llindars
 neutralitzant el bé i el mal la meva cabellera
 de blanc niu.
 I així corr la calç, la porcellana, el marbre, les meves maneres,
 descansant només a l'ombra de l'arbre
 que il·lumini sense destrenar l'esfera
 de la meva pantalla d'aigua clara.
 Ningú s'estranyi
 de no matar l'ombra del meu vidre atmosfèric
 perquè únicament la project si em travessa un baròmetre
 i, aleshores, per matar-la hauria d'utilitzar
 una màquina de cosir hímens
 i això per ser asexual per excel·lència
 com un embut d'estels.
 Quan travessen els boscos sobre les seves sederes i maragdes
 esper que a les branques
 brolli el meu propi cor fet pedra,
 lliuri de plom o muntanya de gel vermell.
 Però desterrat dels punts cardinals
 perquè en cap cas s'orientaran

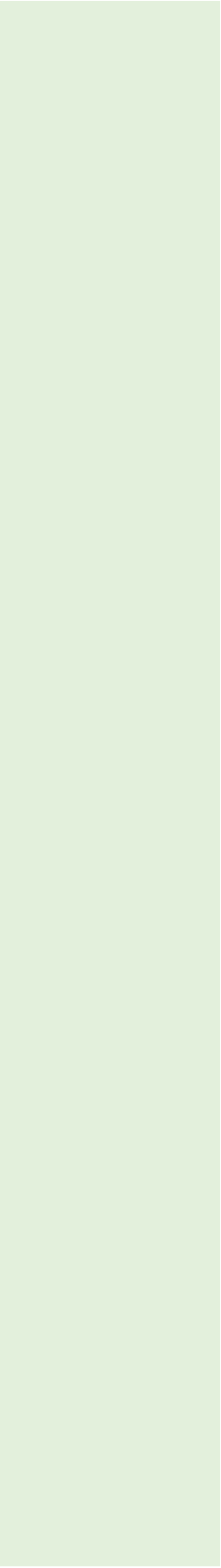

ja que la meva presència els fa perdre els estreps.
Tot, fins als niguls buits, fins al cec penya-segat,
és ple de les meves pulsacions. És la meva saviesa.
I no obstant, hi ha un món que desconec:
no sé si una dotzena de nous
és millor que la cua d'un lleó.
Només allò que parla en vidre retxa el diamant del meu vol.
Així que tutejau-me amb les veus
dels ecos dels fer l'ullet dels sospirs
i podreu ser visibles
al tron de l'aire florit que em sosté
a les dents d'una rebequeria d'acordions.

[7] Parla un altre cop l'angoixa

Cada vegada que els meus bassiots d'ull tèrbol
 presencien el suïcidi d'un sonor bri d'alisi
 a l'immens abisme del color d'una rosa
 es desperta la meva clau, la meva galeria més profunda.
 Però només apareix químicament estrella
 després que l'aurèola de la nostàlgia
 deixa un llaç groc
 al pentinat dens de les ciutats.
 Clam llavors
 per un repic d'estels dins la pedra de l'horitzó
 i m'abric a la capa que teixeixen les aranyes de la boira.
 I m'assalta el renou
 de la capital de la república dels innocents
 en aquella estació en què les ofenses líquides
 s'exporten a l'engròs.
 En aquest moment m'és fàcil endevinar el futur
 de tots els pobles que desfan en llàgrimes
 a les fronteres d'un record congelat
 per tenir la fosca vidència d'un cec sense esquena.
 Però el futur pot desviar-se cap a un riu
 quan les mareas de les multituds
 es desborden atretes per les llunes dels miralls
 i perillen morir ofegades
 perquè llavors les esponges
 tenen la set del simun moradís de les violetes.
 Aquest riu banya els costats
 de les circumferències d'un estany
 en què cau un colom mort.
 I en aquell instant en què s'extingeix l'última ona,
 en el per arribar a les pestanyes de les ribes,
 és quan una ciutat passa d'illa a cosinus de llums.
 Després, ja no existeix el futur endevinat
 perquè li tanc les pipelles
 al cor del pressentiment.

I em qued dret i en flama viva.
Ja veieu com n'és de complicat el meu organisme
per posar-lo en marxa
quan els murs treuen les seves espasades.

[8] **Parla nova edició de coralls lents**

Bé sé que molt aviat
 aniré a recórrer la muntanya dels sepulcres.
 Si es troba a l'illa del tresor
 portaré el guia d'un topazi.
 Si a la vall dels liris de bronze,
 l'agonia d'una dansa nua.
 Si al país de les petjades perdudes,
 un ullal d'elefant profeta.
 Però si estigués sota un oceà,
 on no udolassin els calidoscopis,
 portaria les torres de la mà al pit
 sempre que un gall proper em cedís
 la seva gargamella, on descansar
 els meus vermells peus embullats en bastos.
 El meu anhel seria adormir-m'hi
 acariciant el front pensatiu d'una petxina.
 I si en aconseguir-ho em convertís
 en fum d'espumes
 seria perquè uns llavis secs,
 de dalt, de la terra, demanessin amb urgència
 un reg d'asfalts incendiats.
 Veuria llavors com els captaires
 tenen rierols blaus a la mà dreta
 i com hi discuteixen les espines
 la longitud de les ungles de la fam.
 Hi veuria també, i també els sordmuts,
 que el món on viu el color blau
 exclou els dracs amb crosses d'odi.
 I que la cançó d'Alí Babà i els quaranta bandolers
 només es pot cantar sota una premsa hidràulica.
 I que l'ànsia per la qual es desviu una campana
 és ofegar als seus braços
 l'invisible buf d'un ca coniller.
 Veuria igualment
 que damunt dels meus ossos escarlata,

a moltes milles sobre els meus rosers,
on madura el vent,
els cignes senten frens a les plomes
quan els arriba l'alarit
de les meves branques de fons.
Mai no sent la mar aquesta cara de «deixa'm entrar»
dels pescadors que s'acosten a mi.
Mai tampoc el meu crit
de «deixa'm sortir» a l'aventura de les platges.
És llavors
quan una boca sagna per les meves arrels
i, al seu conjur,
un arc iris es transforma en arpa
i la tristesa més amarga de les tristeses
es retarda a les manetes
d'una medusa verge que em crida.
Res d'això impedeix, però, que ostenti
el campionat de natació
a les mars de la besada calcinada.

Versions originals

TRANSPARENCIAS FUGADAS, 1934

Entronque lírico de Transparencias Fugadas

Poema núm. 7 .De *Líquenes*, Santa Cruz de Tenerife, 1928.

Esta racha de viento que a mí llega / acaso fuera silbo / en las gráciles jarcias de una nave. / O sonrisa plegándose en el ojo / acuoso y abierto de un estanque. / O corcel embridado de una nube. / O carne melodiosa de un oboe. / O quién sabe, quién sabe y fue un suspiro, / que ha venido rodando por el aire.

Entronque intelectual de Transparencias Fugadas

Estas «transparencias fugadas» son los poemas del aire en movimiento. Variaciones sobre un motivo temático, agradable a lo concreto y a lo abstracto, motivo temático que presta unidad a este cuadernillo poético, y que vuelve la espalda, por tanto, al sistema mosaísta de los libros abigarrados. / Independientemente de su caudal lírico, estos poemas fueron concebidos en una isla que nada tiene de geográfica –influida por el retorno de la abstracción–, de aquí el elegir el tema del aire, situado en el equilibrio exacto de dos zonas en flujo y reflujo permanente. / Por otra parte, el aire tiene en estos poemas un carácter fáustico, insaciable de distancias hondas, ajeno a la definición del viento. / Algún poema se remata buscando fuera del sí mismo del aire un efecto lírico. Resulta ello así por no ser los planos, de época y de tiempo, en que se limitan estos versos, de inquietudes idénticas, y hubiera sido una insinceridad pretender estatificar lo que biológica y esencialmente es dinámico.

1

El aire entraba en mí sin encontrarme. / En el globo cautivo de mi pecho/ me contaba las islas invernadas, / las agudas piteras, los barrancos, / los desmandados mares sin adioses. / Y persiguió los pozos de las venas, / las galerías de los instintos, / las puertas de las cámaras vitales. / Y se marchó de mí sin encontrarme. / Yo me hallaba tan hondo y tan espejo / que era invisible al aire.

2

Fugado de algún témpano de hielo / desniveló silencios/ y lejanías de aguas. / Avalancha sin meta, / todo el ámbito es cuerpo –cuerpo tuyo–, / sin recordar talón de frío y hielo. / Soltándote y queriéndote asirte, / violas trenes y velas. / Y te transmites, sin destino, / ignorándote, telegrama demente, / saltando a piola cordilleras vivas, / hasta caer –rendidos los tendones–/ en el parado techo de los mares.

3

¿Por qué cristales fríos / miró el viento aquel sueño? / Estaban cerradas las vidrieras, / el tic tac del reloj, / los góticos cardones/ y las / sin pesadillas islas de sal. / Era imposible el enhebrar un soplo / para un blanco espionaje. / Y sin embargo/ –oh viento informe ayer–/ ordenas tus espejos transeúntes/ en el curvo recuerdo/ –cultura ya naciente en los aviones– / de unos robados senos entrevistos.

4

Rompió la noche el freno / y se salió del mundo. / Sólo, el aire a los labios: / colectivo desdén de lo selecto. / Las montañas se alejan / –adiós, adiós– / por simas de vacíos. / Los silencios se asoman / –duérmanse ya, chiquitos– / a ventanas sin

fondo ni paisajes. / Fuga la piedra su cordial fijeza. / Ceden las olas, los valles, los minutos. / Lo ausente es más ausente / que a mis ojos los ojos. / Yo estoy dentro de nadie.

5

Viaja el viento / sin equipaje / y sin carnet de identidad. / Sólo un pijama de cristal. / Y sin recuerdo, / de cuando fue sirena de navío, / bocina de automóvil / o suspiro. / Blanca mudez total. / Kodac ciego. Contraseña / del frío. / Por la hondura del agua / huye su entierro.

6

Movió la estrella su testuz. / Duro cristal en marcha / nutrió la lejanía. Aluvión / invisible –sueño de espacio entero–. / Y anduvo –envidia de caballos de caña–, / coronel desbocado. / Mas no se supo su sinfín preciso. / De no se sabe dónde, retorna, / lebrele envejecido. / Se aprieta a mi balcón y se lamina / su senectud de joven marinero. / Se arquea, salta, aúlla, / desvelado. / Y le apago la luz para que duerma.

7

Espuela de la prisa, / se olvidó de los puntos cardinales. / Siempre, timón de altura, / almirante de siglos y de nubes. / Y has de morir con los patines puestos / sin más testigos que tus propios brazos.

8

No quiso el viento apadrinar su invierno. / Aire y frío era el orbe: / plástica imagen de la nieve. / Y fue sembrando voces a su paso. / Sin la nieve ni el frío. / Sólo y consigo, con sí mismo, el viento. / Y hubo un rapto de sienes, de globos y de jarcias. / Desnudas quedamos las cosas. / Y ya somos reductos transparentes.

9

Ni llegas. Ni te vas. Ni estás presente. / Por dentro de ti mismo / organizas tus fugas, tus pájaros, / -tus juegos de ajedrez con las arenas. / Y siempre de pie sobre tus hombros, / asomado al alféizar de tu cuerpo, / recorriendo tus músculos, tus bielas, / sin irte, sin llegar, sin detenerte. / Y sin saber que todos los espejos / han preparado un lecho a tu fatiga.

10

Por hallar el perfil de su absoluto / fue deshojando de su flor cerrada / los blancos albornoces, / la amistad de la lluvia, sus gemidos. / Y podó más aún. Podó su historia, / sus nervios y sus costas, los rumores, / su voluntad redonda y los paseos. / Y tan en vilo libertó sus ansias / que su desnuda sombra ya podría / vivir entre dos olas sin mojarse.

11

Llamaba por sus sienes, y sus sienes, / heridas por campanas y cuchillos, / buscaron un islote a su destierro. / Las últimas guaridas de los bosques, / los lentos corredores, los basaltos, / nadie le dio la huella de un latido. / Sólo después de barajar sus sedas / oyó como unas sienes murmuraban / en la concha de nácar de su frente. / Y era tan sólo el eco de su ausencia.

12

Ni las geometrías estiradas. / Ni los parques que llueven sus niveles / junto a la voluntad de las escarchas. / Ni las calles sin número ni nombres. / Nada es en ti perenne: sólo un juego / de abecedarios de mortales saltos / con tus arquitecturas oscilantes. / Y al entrar por los ojos de los puentes, / truecas tus fugitivas construcciones / en un agravio de cristales rotos.

13

Poco a poco me iba suprimiendo / el calor de las manos. Y las venas, / en un lleno de mármoles y agujas, / apagaron los dulces ademanes. / Sólo un resto salvado del naufragio: / dos guijarros de luna / que alargaron mis brazos hasta el suelo / sollozando mudeces, y en espera / de las hurtadas savias que hagan mías / estas manos que ahora desconozco.

14

No lo saben tus selvas de trapecios. / Ni tus juegos de fuerzas que transportan / un sistema arterial de radiogramas. / Ni tus nortes, tus sures, tus oestes. / Pero la mar y yo bien lo sabemos. / Eras –sí que lo eras– con los mandos / a la deriva, un salmar fundido / que matabas de celos las gaviotas / encabritando ráfagas vivientes.

15

Y sin decir adiós. Sin que las hojas / que a tus sólidos vidrios se ofrecían / lograsen distraerte en el empeño / de remover distancias. / Indiferente a todo, proseguías, / calzado con tus botas de cien leguas, / repasando tus grutas, tus vilanos, / tus libros soledades verticales, / sordo a tus pasos, ciego a tu deseo, / como si recordaras de una cita / y hubieses olvidado sitio y hora.

16

Único y sin fronteras. Compacto / escalador de diáfanas planicies / que comienzan en ti y en ti terminan / sin que comiencen ni terminen nunca. / Aduanero de paz que ruborizas / la feria de colores de los mapas / y l'alta diplomacia de los soles. / Tan solidario siempre. Y tan igual / en tu imperio de alados celuloides, / sin problemas raciales que dividan / tu universal desvelo de ser uno / frente a los continentes disgregados. / Ahora sí que puedes encontrarme / en los primeros planos de tu insomnio.

17

Sí. Este ir y venir, sincronizado / al tiempo y al espacio. Esta conducta / de tornillo sin fin. Este trasiego / de ti por ti y por todos los cuadrantes. / Este mudar sin término ni espera / –aquí no poso, más allá no descanso– / teoriza el impulso permanente / de disolver el nudo de amatistas / que llevan en sus dedos los obispos.

18

Creyéndote perdido, te buscabas. / Inestables patrullas de huracanes / registraban los llantos de los niños, / los sótanos del agua y de la noche, / entre gritos de faros y sextantes. / Y corrían contigo y tú con ellos. / Y se iban sin irse. Y sus retornos / clavaban en tus lúcidas solapas / la risa circular de los molinos. / Y tú, fuera de ti, sin conocerte, / a cuesta con tus vahos de diamante / por tus pendientes de montaña rusa.

19

Rompiendo los cristales de mis ojos / entraste al asalto en mis ausencias. / Caracol de suspiros y de alas, / me fuiste caminando gota a gota / los delgados senderos interiores. / ¡Qué anegado desorden! ¡Cuántas puertas / abren a tu evasión mis laberintos! / Y tú rodando siempre a contratiempo, / sin oírme, de espaldas a las horas, / ceñido a mis castillos en el aire. / Y así estoy, en el atrio de mi cuerpo, / velando tus vigiliass espectrales, / de pie en un mundo de palabras huecas, / más tuyo ya que el rostro de una fuente.

20

Siempre te sobras a tu sed. / Si llegas a tus finales cercos de rompientes, / de tu abombado pecho se desdoblan / manantiales que corren con tu imagen. / Y nunca te limitas ni te bastas.

21

Un delirio de órbitas y fusas / te amotina el huir de los cabellos. / Te alborota los labios desangrados. / Te descuelga los hombros. Te deshace / los yesos de los huesos. Te deslinda / los cuencos de las manos. Te violenta / tus anchas teorías de columpios, / como si por tus pliegues transitase / un alud boreal de porcelana.

22

Ni a la voz de la sombra del recuerdo. / Ni frente a las piteras ni a las islas. / Ni sobre los tirantes ventisqueros / se detendrá un instante la mirada / que te humedece todos los rincones. / Un destino veloz signa tu frente. / Y has de seguir así. Tus bisturíes / afilarán las torres y las cumbres, / las aguas de la mar y las esquinas. / Y se hincarán tan hondo en tus espejos / que han de sangrarte nieve los costados.

LOS SENOS DE TINTA, 1934

[El original de *Los senos de tinta* se inicia aquí. Falta la primera hoja del texto mecanografiado. *N. del E.*] plano inferior, aislados entre sí como dos melodías gemelas, constelados de burbujas de plata. Más abajo, el tronco, con los cinco círculos pulidos y mates, donde estuvieron los senos, los muslos y la cabeza. Al mismo nivel, más allá, las piernas depiladas, sin poros, formando aspas, en un intento de subir hasta el tronco decapitado, pegándose a él, en un deseo de ser molino de harinas de nácares y vidrios. Y así flotaba, sin llegar a la superficie, siempre entre dos aguas. El mismo se sentía ascender el cuerpo, que desechando tendidas verticales, se concentraba en formas redondas, cristalizándose en una esferoidal postura que cegara los cabos de sus extremidades a las cuchillas del frío, ahuyentándolas, para que no se atrincherasen en sus miembros sus acericos de alfileres, hostiles al goce que se iniciaba entre los pliegues de hiperestesia, frente a las orillas de sus ojos cerrados. / Sirviéndole el recuerdo de ella de foco mágico, ordenaba su descansada anatomía como una esfera armilar de intrincados zodiacos de lunares y vértebras, de desviados trópicos de músculos, de órbitas venosas ramificadas, equidistantes del centro invadido por su imagen, viva y silenciosa, como si quisiera proyectarse simultáneamente en cada célula el espectáculo jubiloso del cual era a la vez espectador, circo y multitud. / Este ovillamiento de sus huesos y tejidos le trajo al ojal de la conciencia su obsesión por las formas redondas. La línea recta, lo mismo puesta en pie, que reclinada, que en desmayo absoluto, desprendía una sobria elegancia, un correcto empaque de alta escuela mundana. La curva era más plebeya. Pero también más acogedora y cordial, más dada a la amistad. Acaso las esferas rayaran en los límites de la obesidad por ser todas vientre, todas pecho abombado. Tal vez diesen la impresión de bolas de grasa. Pero no daban los desplantes de los objetos encorsetados por líneas rectas, siempre de perfil, que no miraban nunca de frente, y que si miraban lo hacían a la manera de las rendijas, todas ojos, para hurtar el filamento de su corporeidad tras una larga sonrisa impecable. / Cuando en sus paseos de islote solitario por la ciudad y por el campo iban surgiendo las ambulantes perspectivas, las descomponía como si fuese en prisma en sus elementos integrales, recogiendo en sus ojos únicamente aquellos que pudieran identificarse con curvilíneas superficies y redondos volúmenes. Deambular por las calles era penoso. Su espíritu se angustiaba de los rieles amaestrados, de las aceras tan modosas, de las esquinas cortantes. Sólo algún chaflán curvo, alguna cúpula remontada, le soslayaban íntimas complacencias. En cambio, el campo, con sus paisajes abiertos, condecorados de molinetas en sus combas planicies, en sus macizas colinas, le contagiaba de ondulaciones flexibles a cada paso. El aire mismo era alabeado, y al cruzar en su infinito trasiego de cristales, le llenaba las sienes de agua fría y la concha de sus oídos de modulaciones. Todo lo demás, lo conformado de duras aristas, se disolvía en una licuación unánime. Y así los paisajes no se desangraban por las teorías de las puntas erguidas, conservándose siempre nuevos, anegados en sus propias savias. / Las

palabras mismas le producían el mismo efecto. Unas le daban dulzuras, le hacían fluir interiormente manantiales airesos, poniéndole las islas, los cielos y los mares encajados dentro de sí en vibraciones acariciadoras. Otras palabras le secaban las fuentes vitales, le acartonaban sus movibles arenas. «Teoría» le movilizaba las capas del espíritu, avanzando en gratas resonancias. «Serie» le llenaba de rigideces, le petrificaba sus pendulares movibilidades psíquicas. / Por esto su cuerpo, siguiendo aquella conducta que venía de zonas profundas de su ser, adoptaba en el lecho formas redondas, como para que no se escapasen sus pensamientos, llegando así a una sobresaturación que le anillaba de finas laxitudes. Para que, también, no entrase ninguna hostigación del exterior que le escindiese la unidad tibia de aquel recuerdo de ella, injertándole figuraciones extrañas. / Sumergido en aquel baño de maría que su sensibilidad segregaba en la habitación, pensó un momento en las conexiones psicológicas que ligan ese trasmundo vago e indeciso de la subconsciencia con los detalles individuales de gustos, inclinaciones y repulsiones. Encontraba razones lógicas entre sus tics, razones de orden primitivo, que los engarzaban míticamente en grupos afines, que arrastraban unos de otros, comunicándoles un sello personal, un parentesco plástico, musical o impresionista. Le surgían de pronto recuerdos infantiles, trozos deformados de realidad, pedazos de sueños difusos, de los que no tenía conocimiento; pero que se hacían suyos al aflorar al campo visual de su conciencia, reconociéndolos a veces y otras intuyéndolos como pertenecientes a momentos anteriores. / Una ráfaga silenciosa volvió aquella página, retornando a ella. Enquistado en sí mismo en aquella celda de sí donde la guardaba, fuera del tiempo, situada en un espacio neutro, cortados todos los cables –al fin– que le insuflasen otro goce que el de ella, como si la noche enguatada quisiera aislarle del plañir de las tinieblas vivas, cometía el asesinato de desgajarle los hoyos del rostro, las conchas de las rodillas y las cápsulas de los senos. En estos tres vértices palpitaba toda ella. Sobre este trípode se alzaba su cariño. Estos datos bastaban para hacerla existir. Mejor aún, eran los únicos, los suficientes, los exactos. En posesión ya de la presa, permanecía enervado, más muelle que un suspiro, en un sopor que le suspendía la corriente de las venas, le paralizaba el latir de las sienas, le apagaba el ritmo de su fisiología. Y con las venas prosternadas y las sienas orantes, oía su plástica desnudez, concentrado, cortada la respiración, detenido el vuelo sobre una sima de sombra y silencio, inmóvil. Sus miembros estaban vacíos, ingrátidos, en aquella postura grata a las recordaciones. Pero tenía la seguridad de que si en aquel instante hubiera querido colocarse de otra manera, todo su cuerpo crujiría, quebradizo, rompiéndose. Volvió una nueva experiencia anterior a encadenarse a esta sensación. Y se sustanció con los brotes de los helechos que tantas veces le distrajeran sus horas en el campo. Sus verdes embrionarios, hendidos por circunvoluciones, jugosas y blandas, como gusanos peludos, aparentaban docilidad a la distensión de fuerzas extrañas. Pero no era así. Sino un nudo de resistencias que se descoyuntaba al forzar sus apretados palpos encogidos. / Y ya dentro de sí, embarcado en ausencias, contemplando mar y cielo de recuerdos, comenzó a rodar por su pantalla imaginativa el marco de aquel día lleno de la nostalgia sensual de ella. Este día que ahora reproducía era más estilizado que el otro real, retocado como una fotografía a la que le hubieran corregido las luces violentas, los ruidos imprevistos, las voces interruptoras. Las blancas sábanas del lecho proyectaban, también, en aquella hora, no su cuerpo, sino una imagen redonda de él, despojada de los sobresaltos e inquietudes que tenían las noches laborables, mal vestidas de sueño espeso, que le anegaban los laberintos interiores por donde ella pudiera venir a buscarlo, incitándole a recomponer arquitecturas vividas allá, en la otra isla, redonda también, donde se conocieron. / ¿No influiría la geografía, aquel paisaje primario en esta su actual manera de ser? / De las islas que formaban el archipiélago nativo, una tenía la forma de un corazón, otra de un fémur, otra de una tortuga con la cabeza alargada. Sólo la suya era un círculo, una peonza sobre la flor viva del mar. / Aquel día escribía el elogio de sus senos –ya había hecho el de sus rodillas y hoyuelos del rostro–. Senos melodiosos, en la escuela contigua, despoblada de chicos, frente a los bancos desiertos y las paredes enventanadas de mapas de colores

como una cuadrada pompa de jabón amplificadora. Sobre las cuartillas se iban enfilando las palabras. Palabras en relieve, que se alzaban en la blanca llanura construyendo poco a poco dos colinas perladas en un valle de mármol. A veces, ellas, las palabras, no salían espontáneas. Se trababan en ocultos zarzales de tormento, perdían trazos de sí mismas, o llegaban con desgarrones por donde escapaban sus turgencias, quedando sólo unas ringleras de odres vacíos, flácidos, sobre el papel. / Alzaba los ojos, paseándolos aquí y allá, clavándolos en el triedro de paredes y techos, en los bancos expectantes, en los mapas sin marineros. Y mientras aguardaba palabras consistentes, abultadas, que ir amontonando en aquellas exquisitas edificaciones lejanas, la atención se le entrometía por intrincadas grietas, extrayendo ideas y representaciones de fisonomías arbitrarias, que se le aferraban a la garganta, balbuceándolas para evitar la asfixia. Entonces, al oírse su voz, retornaba de aquellas fugas por cielos de peligro y túneles sin señales, y se intimidaba pensando si de aquel banco donde se sentaba –donde saltaba– aquel chico detonante apodado «Fosforito», surgiera su personilla nerviosa, agitada por eléctricos sobresaltos, y le asentase aquella su flecha pícara y burlona, que disparaba, simultánea, los resortes de su rostro. / Pensó que esta respuesta del banco a su mirada le era hostil. Que los objetos le irradiaban representaciones enemigas a su deseo. Las persianas le miraban con los ceños de sus travesaños, hoscamente. Volvió la cabeza. Un mapamundi abrió sus dos círculos verdosos en un lago azul. Sí, aquellas formas redondas le acordaron su angustia. Aquéllas no le combatían como los bancos, como las persianas. Le tiraban besos volados con sus manos y labios de colores. Y el mapamundi le extrajo de su pozo sin orientación otros días que la distancia empequeñecían, anegados de luces infantiles, en que viajaban sus ojos y, enjaulados en ellos, sus ríos de sal, sus caballos de caña, sus trajes marineros, por aquel otro mapamundi de sus horas de -clase, cuando tenía por novias buenas sus libros de memoria. Italia era entonces una pierna en actitud de chutar con la isla de Sicilia a la remota portería del estrecho de Gibraltar. La península escandinava unas fauces abiertas, amenazando engullirse el percebe de Dinamarca, sobre la crestería rocosa de Alemania. África, un tosco pistolón primitivo. América del Norte, un tórax de hombros hombrunos y tambaleantes, ceñido por la cintura de avispa de la América Central, a las caderas con polizón de la del sur, que se afilaba hacia la Patagonia como un trompo que quisiera bailar en la blanca tarima de los hielos polares. El golfo de Méjico –regazo de América– un semillero de islas. En una de ellas, la que tenía la forma de una caracola rota, de un pabellón auditivo, que auscultase no sólo el corazón del mar, sino también el reflejo que los astros precipitan en sus caídas, nació ella, la disociada en senos, rodillas y hoyuelos. Así partía el continente femenino de su cuerpo en islas apasionadas. ¿No era también el mapamundi, con sus dos cicatrices circulares, la huella de dos senos cercenados por un cuchillo de luna, a ras de un pecho de marinas esmeraldas momificadas? / Confortado por aquella charla cordial con el mapamundi, volvió nuevamente a pensar en ella. Pero la pluma, aquel tintero cuadrado, negros graznidos de un cuerpo de improperios, seguían mortificándolo. Y sus manos blancas, ejemplos de perfección, se mancharon de tinta en el costado de una yema, junto al cerco de la uña. Igual que si se hubiera sentido herido, agredido, alzó la ballesta de su brazo un alud de ira, descargándolo sobre la mesa, donde quedó clavado el cortapluma con una vibración de ala presa. El escribía entonces: «Cómo recuerdo tus senos adorables! Son dos hemisferios de un mapamundi en relieve, que ocultan ríos de leche y sangre, que callan fuentes de besos en sus laderas, que esconden ciudades de táctiles sorpresas en sus colinas». / ¡Una mancha de tinta! Por un instante relampagueó un temblor en sus manos recordadas. Y se apretó más a sí, se redondeó más, acurrucándose fuertemente. Sin embargo, el débil desnivel de abrigos dio paso a las agujetas del frío en las espaldas. Simultáneamente surgió aquella representación de sus manos hundidas en el agua helada del atardecer para borrar con su esponja transparente la mancha de tinta de su dedo. Todas estas recordaciones, al corporeizarlas, las desveía difusas, en un escenario sin fondo, bambalinas ni candilejas, a la intemperie casi, dentro de una bola de aire enrarecido, espesándose hacia la periferia. Y los objetos y su figura cobraban

un sentido antiespacial, ni grande ni pequeño, adivinándolas, e intuyendo sus equivalentes plásticos en una astralidad esmerilada. Siempre le ocurría lo mismo. Cuanto más se esforzaba en plastificar los detalles contenidos en sus horas vencidas, más se esfumaban en aquella vaga penumbra aposentada en su conciencia. / Aquel recuerdo del agua fría, al pasar ahora por sus sienes calientes, le contagiaba de una deliciosa frescura que le hacía comprender el goce que han de experimentar los motores de explosión al circular por su red de arterias cristalinas refrigeraciones. / Aquella mancha negra se resistía a dejarse vencer por el agua. En ese sistema de surcos insignificantes que son las puntas de los dedos, se hacía fuerte, penetrándolos con insistencia. Aquella mancha se hizo piel, carne nueva, formando parte de su nieve orgánica, afirmando por contraste su albura y negándola con su negrez. ¡Sus manos manchadas! Accidente trivial, pero lleno de sentido. ¡Las manos! ¡Cuántas veces le asaltó la obsesión de que su vivir se transformaría en otro distinto de faltarle las manos! El mundo de la mecánica, lleno de fuerzas fatales, mugía sus articulaciones aceitosas, las rosas de aire de los volantes, las murmuraciones de sus aceros sólo con que una mano estableciese un circuito, moviese una rueda o apretase un botón. Eran las caracolas del devenir en cuyas conchas vigilaban sus ángeles custodios. Y aquella gota negra, gangrenosa, le agujereaba la carne. Sintió una repulsión instintiva casi cósmica, contra aquel bautismo de presagios que se acumulaba en los ojos, cegándolos. Que se le derramaba en sus interiores departamentos, nube de tormenta con vientre de lluvia. / Salió a la noche que llamaba a los cristales del balcón, alejando perfiles y fisonomías, picada de eléctricas luciérnagas. Y las tinieblas secaron su zozobra, quedándose –no supo qué tiempo– fuera de sí, como vasija al frío bajo las granulaciones de un cielo sin luna. Aquella noche se soñó un pulpo en los fondos abisales del océano, envuelto en la espesa borra que, como una nube, derramaba en su defensa. // Y siguió recordándola. La oleada de miembros seccionados terminó por desvanecerse, viéndola ahora como en otra noche, en la ventana del jardín, después del baile de la tarde en el hotel veraniego. Arrinconados tras las luces tibias que caían sobre la última mesa llena de discos de gramola, los hoyuelos del rostro acuñaban su gracia al sonreírle. Y otra vez se ensambló esta tarde con otra, como obedeciendo a una involuntaria llamada de telegrafía sin hilos. Le llegó el parecer de que en lo subconsciente no existe sucesión de días ni noches. Ni tiempo ni espacio. Impresiones sólo, que se encadenan y se hacinan formando vivencias, que frotan sus superficies, madurándose, y saltan sobre sus resortes cuando los sentidos dejan filtrar hasta ellas espejismos reales o pensados, por los que se desmandan hacia nuestros ventanales despiertos. Los discos, llenos de surcos en espiral, sensibles a las agujas indomables, hacían oír sus secretos, ricos en tactos sonoros. ¿Qué canciones, qué melodías habrían de saltar de sus dedos, si un diafragma anduviese y desanduviese las rayas de sus yemas? ¿Qué ruidos de sangre, qué voces de nervios suspirantes, qué modulaciones de contactos múltiples exhalarían todos los objetos por él tocados en los infinitos vuelos de sus ademanes náufragos, bajo la presión de un estilete? Únicamente presentía que un concierto de blancas concordias habría de escaparse de sus dedos, sin convertirse en cantinela de exactos trazos musicales. No un mecanismo: un organismo dotado de autodeterminaciones. Compadecía aquellas columnas de discos que en el potro del tormento del plato giratorio insistían, como condenados a muerte por un delito inexistente, en repetir sus motivos, gritando la inocencia de sus ritmos, al sentir en sus pechos la punta de un puñal de un verdugo de acero, empeñado en arrancarles una confesión de culpabilidad. Tal vez por esto no quiso bailar. / En el piso del salón los mosaicos blancos y negros alternaban como en un tablero de ajedrez. Las parejas, al danzar, expresaban movimientos desiguales, acordados a las diversas fichas del juego. Ella sonreía cuando apresaba un rasgo en los bailarines que servía para identificarlos con alguna pieza. La rubia de los cock-tails complejos y el joven del pelo ensortijado bailaban dando saltos y en zig-zags, como caballos que amenazasen con sus jaques de empujones al ejército de bailarines. El del bigote a lo Menjou y la chica cascabelera, con frases de cotorra amaestrada, se movían despacito, de medio lado, a contra punto, como peones. La chata de los ojos cuajados y

el de la corbata verde, parques en vueltas y en filigranas, marchando con pesadez de apisonadoras por las orillas de la pista, sugerían las torres. El alto y bizco y la morena de cejas oblicuas eran los alfiles que, lanceros y esbeltos, cruzaban entre los demás en quebrados virajes y diagonales deslizamientos. / Río ella aquel partido que jugaban a ciegas la gramola y la tarde con las parejas de bailarines a cada tirón musical. Y la risa, enrojeciendo la sala, saltó de pareja en pareja, hurtando vaivenes y cadencias de tango, vivaqueó en el resplandor de las luces indirectas y, acosada por el bordoneo de las conversaciones, atravesando los cristales, volcó en el campo su cesta de amapolas. Con el día nuevo, el alba se encontraría entre la tela verde de sus faldas un derrame de apasionados carmesíes. Aquella flor la asociaba siempre con su risa. Allí donde encontraba sus colores encendidos, surgía su carcajada envuelta en una cápsula de aterciopeladas sedas, como una guirnalda de brasas ígneas. / Volvió a la noche del jardín, caída en los parterres, colgada de los clavos estrellados. Una noche estremecida de enarcamientos de nácares y satinados aromas. Sus manos surcaban en las tinieblas selvas cerradas de finos helechos, valles de canela, lisas laderas de caracolas biseladas, islas de esponjas y corales, continentes de ondulantes planicies verticales, torneadas elevaciones: todo el muestrario de las formas redondas. Le pareció que tenía las manos hundidas en la subconsciencia revolviendo en sus fondos abstractos abecedarios de líneas curvas, montones de convexidades dialogantes, que se apulseraban a sus brazos, partiéndose, al deslizarse, como chorros de siruposos caldos tibios. Allí tenía la geografía sus mejores definiciones. Un texto para ciegos, donde los cálidos riachuelos de las venas se ahondaban a subterráneos estratos enervados. Donde los géiseres de porcelana se erguían entre ventisqueros de heladas blanduras. Donde los acantilados vibraban sus membranas bajo un vuelo de playas trémulas. Y las hondonadas tenían estremecimientos de vidrios vivientes. Y cada definición, modelada en barro de luna, colocada en su sitio, ordenados sus pedazos en afán de captar dobles insinuaciones de lira y ánfora. / Las conchas de las rodillas, en sus sueños de cúpulas, se alejaban de las rótulas, evadiéndose en lentas emergencias. Los senos, salientes como balcones, detenían el aire, la noche, el canto de las ranas y precipitaban el florecer de las rosas adolescentes. Aquellas cuatro mesetas eran las cuatro esquinas del mundo. Puntos cardinales de tierras vírgenes. Cuatro ciudades de ternura, estructuradas en anfiteatro, vivas y desiertas, con poderosas estaciones de efluvios sensuales que las unían entre sí, bajo un mismo signo, en idéntica señal delatora. / La noche estaba detenida y contagiada de dulces contactos. Y movilizaba sus valles oscuros, ondulaba sus ráfagas lánguidas y rozaba sus transparencias andariegas, de langores felinos, por los altos desniveles del aire ciego. Ni una palabra en los labios caldeados. Todo oyéndose en un goce íntimo, de llanura infinita, de pampa recostada en la hierba de dormida piel silvestre. / Poco a poco el silencio fue abriendo sus espesos abanicos de plumas espesas. Tocó sus vértices elevados en las colinas de sus senos. Los sentía vivir, revivir, pervivir, sobreviviéndose, endurecidos. «Están como los botones de tu camisa», le había descubierto ella en otra ocasión distante. «Son tus dos hemisferios de un mapamundi en relieve», balbuceó ahora con diapasón inseguro. Esta frase apedreó los cristales del invernadero donde dormitaban sus oscuras vivencias, sus maniatados racimos de imágenes, rompiendo aquéllos y liberando éstos. La noche fue entonces una mancha de tinta. En la oscuridad todo se evadió: tactos y contactos, presiones y pulsaciones. El juego estético, intelectualizado, de sus manos, devino a sombras viscosas que contraían sus dedos como antenas de moluscos ante obstáculos cerrados. / En medio de aquella montaña rusa de declives cortantes, de vales gigantes, de inclinaciones hospitalarias, la emboscada afiló primitivos temores y asfixiantes caperuzas de agresivos silencios. Cóagulos de tinta presentaban sus senos a las definiciones táctiles. En la noche, se revolvieron todos los objetos. Las geografías, bostezaban simas sin fondo. Una avalancha de esponjosos gusanos recorrían sus dedos. Los nervios, los músculos, todas las resistencias que sostenían de pie sus arquitecturas serenas, se aflojaron en un desequilibrio de globo sin gas. Cerró los ojos. Turbios despeñaderos abrieron sus fauces tras los párpados. Retiró las manos, cogiéndoselas, apretando y restregándolas

para devolvérselas a su cuerpo. La columna vertebral era un bastón de hielo. Todas estas impresiones, al amontonarse ahora desordenadamente, cuando el sueño iniciaba sus desmadejados aldabonazos, le avivaban más y más las hoscas rompientes olvidadas en aquel naufragio de su cariño. / Precisaba las categorías que fue tomando la noche: el roce de un ala de cuervo transparente, una tolvana de polvo de carbón en el lecho, ahogado de angustia. Sin darse cuenta, las sábanas le cubrían la cabeza y el aire enrarecido se resistía a dejarse respirar, lleno de plomo suspendido. Estiró los miembros y abrió los ojos. Fue un regreso de las hamacas del sueño. Y el insomnio empezó a voltear la ruleta de sus pensamientos. / Clavó sus ojos profundamente cuerpo adentro. Su deseo de diafanizar los ingredientes de aquella crisis chocó contra su trasmundo de esquinas truncadas. Insistió. Elástico, su yo devolvía su esfuerzo vacío, en cacería inútil. Los ojos de su memoria desintegraban su luminoso rayo en direcciones opuestas, sin aprehender la recomposición del fracaso, como gemelos ingraduables, siempre confusos, renegadores de lúcidas verdades. / ¡Si no pronuncia ella aquella frase! Midió la ponzoña de la pequeña mancha de tinta por aquel desequilibrio. Recordó también otro factor que de repente se abrió paso hasta él, a través de galerías enterradas. Era el olor de los heliotropos que ponían ojeras violetas al jardín. Su perfume tenía un sabor de almendras amargas. Aquel aroma lo distinguía ahora, ayudando a su otra imagen en aquel su repudio a ella. Aquella noche lucharon dos potencias rivales: las formas redondas, simbolizadas por sus senos, y lo caótico y vago, de la tinta, disputándose su persona. Venció lo abstracto, arrugando tensas orografías. También en la subconsciencia existía desde aquel momento para él una fauna pelágica y otra abisal. Las imágenes hondas, los monstruos abisales, turbias oleadas de barro y limo, destrozaron el vivo centelleo de los peces flotantes en superficies exactas. Ella pasó a segundo término. Quedó como una huella sangrienta en el epitafio de un amor desmantelado. Sería inútil querer establecer una relación de armonía des-

[El texto de *Los senos de tinta* se interrumpe aquí. *N del E.*]

DÁRSENA CON DESPERTADORES, 1936

Prólogo

Había comenzado este libro, en La Laguna, a primeros de julio de 1936. Cuando estalló la sublevación militar el 18 de julio de aquel año (día en que fui detenido en dicha ciudad y conducido por una pareja de la guardia civil al cuartel de Artillería, desde donde me trasladaron unas horas más tarde a la Prisión Provincial de Santa Cruz de Tenerife), tenía terminados los ocho poemas que componen Dársena con despertadores. / El procedimiento empleado para la elaboración de los mismos consistió en confeccionar dos largas listas de palabras autónomas, generalmente nombres, adjetivos y verbos que, bien iba viendo o bien me venían a las mientes en mis paseos por la vega lagunera. Cada dos relaciones de vocablos, que me suministraban la materia prima para cada composición, las apareaba, siguiendo el orden en que fueron surgiendo espontáneamente. Esta manera de unir las palabras daba por resultado imágenes más o menos extrañas, según la mayor o menor proximidad significativa de los términos enlazados, siempre de dos en dos. Así, la tercera relación de frases binómicas participaba de un cierto automatismo síquico y amanecían estructuras de una lógica estrictamente poética. / Esta primera fase de elaboración de cada poema se continuaba en una segunda en que procedía al ensamblaje de todas las parejas nupciales ya logradas. En esta segunda fase unificadora intervenían entonces los artículos, adverbios, preposiciones y conjunciones, si bien todas estas partes oracionales se distribuían siguiendo vínculos sintácticos. / Muy posteriormente me ha sorprendido la manera de cómo se realizó el ensamblaje de los materiales destinados a construir cada poema. La tendencia a disponer las imágenes siguiendo los contornos de lo absurdo. Palabras muy comunes, voces directamente sensoriales, elementos de uso corriente,

enseres fonéticos que nos conviven y hornean realidades vitales, se presentan como golpeadas por negaciones, se levantan en contradictorias existencias, dan a luz atormentadas sementeras. Y esta forma de cabalgar del lenguaje, de vivificar contrarios, da exactamente el clima ambiental que prologó la guerra española: la alegría de la libertad malherida y volteada por el caos de los despropósitos. Creo que en la iliación de estos poemas se hace patente la atmósfera de lucha por desarraigar la contrafigura de un mundo al revés.

[1] Habla un interruptor

No me preguntéis cuántos pensamientos / caben a la redonda en mi cabeza / porque os diré que tantos / como acantilados en un percebe. / Pero cuando orino a la hora de la nostalgia / no recuerdo la lectura si los libros son verdes. / Y bien sabéis que una cartera de piel de ante / puede magnetizarme teniendo las manos apagadas. / Y que mi sueño más bello es aquel / en que una mujer desnuda se va quedando / transparente como un farol tocado de ateísmo. / Y que sólo contraería matrimonio / con una brújula / a condición de tener cuatro hijos ciegos. / Y que si mi risa es una catarata puesta a secar / es porque la música de los pájaros / me sugiere una pelota que se hincha de turbias patadas / y porque las bocinas de los automóviles / tienen olor a arcoiris. / Las ventanas que dan al patio de los contratiempos / son del mismo matiz de mi frente / y desde ellas prefiero, de tarde, la letra m si es pelirroja, / al amanecer, una entre la g y la h, / y al mediodía, la misma que picotean los tirabuzones del alba. / Como mis sentidos nacieron en una naranja con relámpagos, / a veces, cuando la noche no está de guardia, / la lluvia puede dilucidar la joroba de un centinela. / Pero a pesar de todo esto / nunca acariciaré los rayos del sol / porque mi soledad está siempre libertando / cerrojos del tamaño de hombres.

[2] Habla un albornoz a rayas

Si el amor se adelanta por las selvas / se hacen sombra los días / de los palacios que dora. / Las noches pueden ser de piedra / cuando mis pliegues levantan oraciones marinas. / Mi soledad colgada entre puñales / evocan los pasos de las aceras. / Por las voces / no podrá nunca medirse la altura del sol / ya que los estanques tienen frío de siglos. / La jeringa de un morfinómano / y un trozo de vidrio camorrista / son mis antienemigos de la infancia / que ven como yo dentro de una campana / sus movimientos de arena insegura. / Pienso que bajo el mar hay tres estaciones / donde las algas de tres colores bordaron mi cuerpo / y que las islas marcharían a la deriva / si las velas les prestasen los recuerdos. / Los niños me sugieren la pregunta / de por qué sus voces no rayan los diamantes. / El pájaro del sueño creo se posaría / en el árbol de la hélice de una paloma mensajera. / Sólo cuando tengo granos de sal en los bolsillos / es posible que la angustia se transforme en murciélago. / Y únicamente haría propaganda política / si quisiera ahorcarme de una sirena. / Yo bien sé que una boca / tiene familia en la hoja de un laurel / siempre que sus antepasados hayan tenido lunares. / Nadie sabe que las puertas son más misteriosas / cuando estando abiertas de par en par / salgo por ellas de puntillas. / Antes de estar los escaparates vacíos / creía en la resurrección de los muertos. / El día del mes más idóneo para ver un navío / es aquel en que siento ganas de andar al revés. / Tampoco sabe nadie que cuando en otoño / caen las hojas / sobre una careta prendida de un hilo telegráfico / es cuando una ecuación algebraica / tiene soluciones en el polo / y fallan los cálculos / de posibilidades de las fases de los cometas. / Si un adoquín se enamora de un camino / pienso que todo el mundo anda descalzo. / Para terminar confesaré / que me gustaría vivir en un cañaveral / siempre que fuese un guante de goma.

[3] Habla el pájaro del sueño

Como por sus hábitos se desconocen los fantasmas / quiero exponer la clave de mis actos mejores. / Así aprenderéis / que / para psicoanalizar el vuelo de las mariposas / no hay mejor aparato que los imanes de mi propio pico. / Que no siento

envidia de la niebla / porque la verdadera soy yo mismo, adaptada / a la forma de mi deseo de trotamundos. / La que veis en el campo es sólo un espejismo / que no puede sostener las arañas de los reflejos. / Que aprovechando los insomnios de mi larga cola de encaje / puede un insecto oscurecer la noche de unas sienas. / Lo que no sabréis nunca es si los caminos / dan el pecho o la espalda a los transeúntes / porque depende / de cual de mis alas señale el oeste de un grito. / Nadie podrá explicarse que mi mayor sorpresa / sea hallar un violín pelirrubio / en una voraz planicie de hielo, / aunque sepa que el color de las ansias / es el del llanto de un amor madurado entre ortigas. / Lo mismo de un caracol, que de un suspiro, que de una pezuña, / haría un micrófono / para oír el jadeo del agua en los fondos de la luz. / Si existiera mi muerte / enviaría a buscarla por mis ojos adentro / con el primer sombrero de copa que pasase / vestido con plumas incendiadas. / Hay una palabra única que me levanta la ternura, / esa que se balancea / en la punta de la lengua de un retórico. / Para mí nunca llueve, pero si me lloviese / serían letras góticas y algodones en llamas. / Este es mi alcohol. Líbalo mientras duermes. / Por esta vez tan sólo a conduciros voy / al paisaje más iracundo de la tierra, / sangrando a la derecha de un ensueño de alondras. / Ninguna esperanza / me obceca, / tanto por ser todas las obcecaciones a la vez / como por inclinarme más allá de todos los mares. / Así comprenderéis / que no tengo salvación fuera de mis costados, / que soy azar y suerte / porque vivo en las fuentes de donde manan, / que siendo la más audaz caja de prestidigitadores / anido en la encrucijada de las querencias. / Y que mi exclusivo fracaso, / el mío, / el del pájaro del sueño, / es que nadie me reconozca / como la ganzúa de todas las claridades.

[4] Habla la araucaria del amor

Casi nada ignoro / del lenguaje que enciende mis raíces. / Lo más importante es que un erizo / subirá por mis ramas cuando / un caracol le preste su escalera. / O que alimentaré un perro de cristal / con las cenizas del agua del olvido. / O que el tamaño de los verbos fatigados / se mide con la distancia entre dos senos de mujer. / O que mi cabellera tuvo un frío de soles / hasta que el amor posó su hora / sobre mi mano convertida en isla. / O que el viento que recogió los manteles / de los comedores infantiles / hace cuatro tinieblas y veinticinco segundos / fue el que reconociendo mi sangre verde / se puso una bata de cirujano. / O que el objeto amado / por quien levanto el brindis de mis candelabros / es la Gran Muralla de la China. / Yo vi cómo los ladrones repartían sus piedras y torreones / mientras mis hombros se encogían / al estilo del año 2000 antes de los crepúsculos. / Pero quién sabe si lo más lujurioso / es el que nadie diga que mi sordera no tiene remedio / porque está a la vista de quien tenga / un despertador en la mirada. / O de que di los buenos días a las cigüeñas / porque las vi reflejadas en mi esqueleto de pez. / O que al descender por los barrancos / pensaba que por los arcoiris / escapan los insomnios de las alcantarillas. / Sólo quisiera evadirme de mis brazos / para que no señalasen hogar a los aviones / y ahora mismo los sustituiría / por una sopa de ametralladoras hirvientes. / Estos brazos son culpables / de que me despierte en la noche / tantas veces como un fósil terciario aún no descubierto. / Ellos también me dictan que / la flor que prefiere el terciopelo negro / es aquella que mantiene un matiz / entre nidos de esquinas y las esquinas del fuego. / Creo que no sea preciso volver a recordaros / que todo lo que soy / –pluma, punta, jilguero encadenado– / es función de mi altura sobre el nivel del mar.

[5] Habla el humo en el viento de la manzana

Nada me produce tanto terror / como una mujer encinta / porque su capricho puede convertir la manzana / en ahumado viento. / Esto y el que los insectos se hagan oír / de los poderes públicos, / cuando la manzana de todos los humos / destroza los zarcillos del trigo en las fiestas / gastronómicas de los hongos, / es tan elementalmente arbitrario / como el encuentro de una sirena / disecada entre las páginas de un libro. / Mi humo elegiría como destierro / aquel país que estuviese habitado / por estatuas desconocidas. / El aire de mi vuelo piensa / simultáneamente

con un timbre / que el perfume de un silbo prolongado / es el de un horizonte que condujese / una transfusión de rumores entre fruteros. / Y el de mi manzana / tendría las horas quemadas por el remordimiento / de no ser un volcán submarino. / Mis tres elementos coinciden sin embargo / en que el mejor instante / para bautizar un cocodrilo es aquél / en que un arroyo cabalgue sobre el humo del .desengaño, / a espaldas del hastío, / fertilizando mi pulpa gris madura. / Esto no es óbice de nieve / para que mi única mancha consista en no disponer / de una alcayata en donde colgar mi pensamiento. / Bien veis qué sencilla es mi historia de enana titiritera / y de cómo todo lo ignoro si me pregunta el mar / y cómo todo lo sé / si un locutor pez terremoto me interroga. / Aún así / la madera con que se construyen los guardabosques / es de risa de sándalo y flores de mazapán muy estudiosas. / Tal vez por eso / hay un signo capaz de despertar unos ojos / y unos hombres que esperan una flecha vestida de arlequín / y un espejo que se suicida en la boca de un muerto / como síntomas de una neurosis de venganzas y de prisiones. / Por toda nuestra vida de intrigas diplomáticas / mi última voluntad / es dejar en herencia mi tripartito avatar / de la siguiente arca de confites: / la manzana / al aroma de una bombilla fundida; / el humo / al oso de seda para que respire panderetas / y mi aire / a los castillos que levantan los desiertos. / Con estas disposiciones, segurísimo estoy, / dejará de salir el sol todos los viernes.

[6] Habla la atmósfera del vidrio

El amor es atmósfera y el vidrio sentimiento. / De aquí que amen más los cuerpos opacos / que los lúcidos / no solamente por estar cerrados a piedra y lodo / sino porque ponen sordina a las preguntas luminosas. / Como la atmósfera del amor envuelve el universo / hace muchas leguas de hombres que he puesto mi corazón / en todos los átomos que bordan las espumas de los sueños. / Como el sentimiento del vidrio / no vive junto a las fuentes tumultuarias / jamás he tenido amistad con los sauces / ni confluyó su vida con mi vida. / Ni tampoco la espina crucificó mis hombros de almohada / porque la espina, el llanto, / la inquietud de saberse lejanía, / es todo transparencia en mis umbrales / neutralizando el bien y el mal mi cabellera / de blanco nido. / Y así corro la cal, la porcelana, el mármol, mis maneras, / descansando sólo a la sombra del árbol / que ilumine sin destrenzar la esfera / de mi pantalla de agua clara. / Nadie se extraña / de no matar la sombra de mi vidrio atmosférico / porque únicamente la proyecta si me atraviesa un barómetro / y para matarla habría de utilizar entonces / una máquina de coser virgos / y esto por ser asexual por excelencia / como un embudo de luceros. / Cuando cruzan los bosques sobre sus sederías y esmeraldas / espero que en las ramas / brote mi propio corazón hecho piedra, / lirio de plomo o montaña de rojo hielo. / Pero desterrado de los puntos cardinales / pues en ningún caso se orientarán / ya que mi presencia les hace perder los estribos. / Todo, hasta las nubes vacías, hasta el ciego cantil, / está lleno de mis pulsaciones. Es mi sabiduría. / Y sin embargo, hay un mundo que desconozco: / no sé si una docena de nueces / es mejor que la cola de un león. / Sólo lo que habla en cristal raya el diamante de mi vuelo. / Así que tuteadme con las voces / de los ecos de los guiños de los suspiros / y podréis ser visibles / al trono del aire florido que me sostiene / en los dientes de un pataleo de acordeones.

[7] Habla otra vez la angustia

Cada vez que mis charcas de ojo turbio / presencian el suicidio de una sonora brizna de alisio / en el inmenso abismo de color de una rosa / se despierta mi clave, mi galería más profunda. / Pero sólo aparece químicamente estrella / después que la aureola de la nostalgia / deja un lazo amarillo / en el peinado denso de las ciudades. / Clamo entonces / por un repique de cometas dentro de la piedra del horizonte / y me abrigo en la capa que tejen las arañas de la niebla. / Y me asalta el ruido / de la capital de la república de los inocentes / en aquella estación en que las ofensas líquidas / se exportan al por mayor. / En tal momento me es fácil adivinar el porvenir / de todos los pueblos que sollozan / en las fronteras de un recuerdo congelado / por tener la oscura videncia de un ciego sin espaldas. / Pero el porvenir puede

desviarse hacia un río / cuando las mareas de las multitudes / se desbordan atraídas por las lunas de los espejos / y peligran morir ahogados / porque entonces las esponjas / tienen la sed del simún amoratado de las violetas. / Ese río baña los costados / de las circunferencias de un estanque / en que cae una paloma muerta. / Y en ese instante en que se extingue la última onda, / en el por llegar a las pestañas de las orillas, / es cuando una ciudad pasa de isla a coseno de luces. / Después, ya no existe el porvenir adivinado / porque le cierro los párpados / al corazón del presentimiento. / Y me quedo de pie y en llama viva. / Ya veis cuán complicado es mi organismo / para ponerlo en marcha / cuando los muros sacan sus mandobles.

[8] Habla nueva edición de corales lentos

Bien sé que muy pronto / iré a recorrer la montaña de los sepulcros. / Si se encuentra en la isla del tesoro / llevaré el guía de un topacio. / Si en el valle de los lirios de bronce, / la agonía de una danza desnuda. / Si en el país de las huellas perdidas, / un colmillo de elefante profeta. / Pero si estuviese bajo un océano, / donde no aullasen los caleidoscopios, / llevaría a las torres de la mano en el pecho / siempre que un gallo próximo me cediese / su garganta, en donde descansar / mis rojos pies enredados en bastos. / Mi anhelo sería dormirme allí / acariciando la frente pensativa de una concha. / Y si al lograrlo me convirtiese / en humo de espumas / sería porque unos labios secos, / de arriba, de la tierra, pidiesen con urgencia / un riego de asfaltos incendiados. / Vería entonces cómo los mendigos / tienen riachuelos azules en la mano derecha / y cómo en ella discuten las espinas / la longitud de las uñas del hambre. / Vería también, y también los sordomudos, / que el mundo en el que vive el color azul / excluye a los dragones con muletas de odio. / Y que la canción de Alí Babá y los cuarenta bandoleros / sólo puede cantarse bajo una prensa hidráulica. / Y que el ansia por la que se desvive una campana / es ahogar en sus brazos / el invisible soplo de un sabueso. / Vería igualmente / que encima de mis huesos escarlata, / a muchas millas sobre mis rosales, / donde madura el viento, / los cisnes sienten frenos en las plumas / cuando les alcanza el alarido / de mis ramas de fondo. / Nunca oye la mar esa cara de «déjame entrar» / de los pescadores que se acercan a mí. / Nunca tampoco mi grito / de «déjame salir» a la aventura de las playas. / Es entonces / cuando una boca sangra por mis raíces / y, a su conjuro, / un arcoiris se transforma en arpa / y la tristeza más amarga de las tristezas / se retrasa en las manecillas / de una medusa virgen que me llama. / Nada de esto impide, sin embargo, que ostente / el campeonato de natación / en los mares del beso calcinado.

Sobre *Transparencias fugadas* de Pedro García Cabrera

Emeterio Gutiérrez Albelo

«Escoged este verso—, quitadle los caireles de la rima; el metro, la cadencia— y hasta la idea misma. —Aventad las palabras—. Y, si después, queda algo, todavía, —eso— será la poesía».

Qué ajustadamente convienen ahora las rimas de León Felipe a esta breve notación que he de hacer sobre un libro de Pedro García Cabrera, *Transparencias fugadas*.

Su autor, después de aquella obra primigenia, *Líquenes*, con la que contribuyó al mito atlántico de la penúltima poesía de las Islas Canarias, transido de su honda emoción lírica; después de replegarse en el caracol del silencio, un silencio largo —pero laborante, pero fecundo—, se nos presenta ahora escogiendo un elemento huidizo, tornátil, indomable, juguetón, omniexpansivo, inapresable, en fin, para sus novísimas verificaciones. Se nos presenta con el viento desnudo entre las manos.

Pero como en el poema inicial de estas notas, la hazaña ha culminado en un proceso analítico, desintegrador; entrando a saco en la presencia del viento, hasta desangrarle los labios, descolgarle los hombros, deshacerle el yeso de los huesos, deslindarle los cuencos de las manos; violentando sus anchas teorías de columpios, podándole su historia, sus nervios, su voluntad redonda. Y tan en vilo ha libertado sus ansias, que su desnuda sombra podrá —ya— «vivir entre dos olas sin mojarse».

No terminarían ahí los trabajos, sino que, en verticales exploraciones, hundiéndose más adentro de la meteorológica definición, clavándose en el mismo centro de su propia, intransferible, dinámica almendra; y asumiendo «un carácter fáustico, insaciable de distancias hondas», advendría un viento de asepsia, nuevecito, recién creado en sus alforjas de viandante.

(Sobre la flauta pánica, sobre la flauta eterna, soplaban lúcidamente los eólicos carrillos.)

* * *

Ahora ha sido el viento; antes fue el agua –el mar–. ¿Qué nuevo elemento nos reservas para mañana, Perico García, héroe actual de pasmosas hazañas cetreriles, cazador de fugadas transparencias, de vaporosos pájaros incazables?

* * *

Bien puede ufanarse el poeta de haber arribado tan felizmente a las nítidas playas del logro. Pedro García Cabrera, uno de los más finos, intelectuales valores de la poesía abstracta, ha realizado una obra perfecta –clásica– utilizando un elemento de inconfundibles esencias románticas: el Viento.

* * *

Tipográficamente ordenado por *Gaceta de Arte*, historiado con una valiosa, sugerente viñeta de la eximia pintora Maruja Mallo, el libro, breve, pero denso, se gusta, degusta y regusta. Multiplicadamente. (Claro es que entre la satisfacción lectora del que le gusta «sin saber por qué», y la que lo acepta, «sabiendo, precisamente, por qué», media la misma distancia que entre lo virgen y lo cultivado, que entre el instinto y la inteligencia, que entre el sentimiento y la razón, que entre la inconsciencia y el conocimiento, que entre la ignorancia y la cultura.)

La Tarde, 27 de diciembre de 1934.

Reeditat a *Poemas dispersos y otros textos surrealistas (1929-1936)*. [Recopilació i introducció d'Andrés Sánchez Robayna]. Universidad de La Laguna; Instituto de Estudios Canarios.

Amb la mà a la sang

Ningú no se'n recorda ja de la Gran Guerra
i encara tenen els rius el seu llarg braç en cabestrell
i els ulls buits els ponts
i cors ortopèdics els homes.
Només tu, jo i aquell somni polar d'orenelles,
amb les nostres aigües verdes per l'espera,
batem el record al teu marbre, al meu front, a la seva oïda.
Ens vendran de nou
encara que continuïn amb la seva rebel·lió armada els rosers
i la mentida amb les seves tres dimensions i un bec amb ulleres
i el plany dels trens a la refilada d'una estació a l'est de les mars.
Tot es perdrà: coralls, rossinyols,
la darrera comèdia que apunti el caragol des de la seva closca,
els diaris que esbomben les granotes al crepuscle,
el teu orfenat de muntanyes boges,
tantes i tantes coses que ignoren els xiprers.
I de la teva veu, fins i tot de la teva veu, que enllaça la seda amb
[els pàmpols,
fabricaran canons que hauran de beneir els bisbes
perquè trenquin més eficaçment les venes dels somnis.
Se'ns donarà una gran raó: que som fills de la pàtria,
sense saber que a tu, a mi i al somni polar d'oronelles
ens sobra espai per viure fins i tot dins una besada de coloma.

Con la mano en la sangre

Nadie se acuerda ya de la Gran Guerra / y aún tienen los ríos su largo brazo en cabestrillo / y los ojos saltados los puentes / y corazones ortopédicos los hombres. / Sólo tú, yo y aquel sueño polar de golondrinas, / con nuestras aguas verdes por la espera, / batimos el recuerdo en tu mármol, en mi frente, en su oído. / Nos venderán de nuevo / aunque prosigan con su rebelión armada los rosales / y la mentira con sus tres dimensiones y un pico con ojeras / y el treno de los trenes en el trino de una estación al este de los mares. / Todo se perderá: corales, ruiseñores, / la última comedia que apunte el caracol desde su concha, / los diarios que voceen las ranas al crepúsculo, / tu orfelinato de montañas locas, / tantas y tantas cosas que ignoran los cipreses. / Y de tu voz, hasta de tu voz, que enlaza la seda con los pámpanos, / fabricarán cañones que habrán de bendecir los obispos / para que rompan más eficazmente las venas de los sueños. / Se nos dará una gran razón: que somos hijos de la patria, / sin saber que a ti, a mí y al sueño polar de golondrinas / nos sobra espacio para vivir aun dentro de un beso de paloma.

Entre la guerra y tú (1936-1939).

Una mar plena de taronges

porque siempre iremos al mar
a coger naranjas
aunque sólo nos quede en la voz
un muñón de esperanza
FRANCISCO CROISSIER

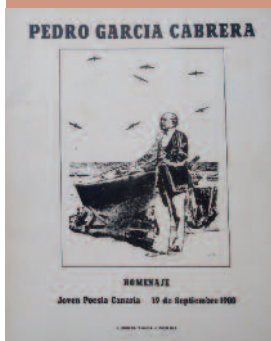
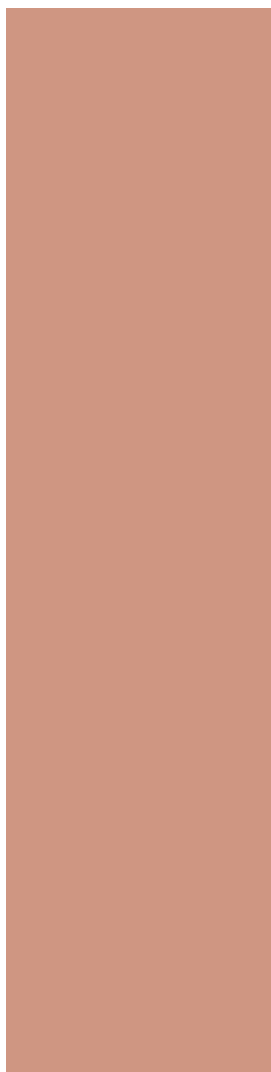
Els llibres i totes les classes d'escrits sempre han estat objecte de terror per als que es dediquen a suprimir la veritat.
WOLE SOYINKA, citat a C.B. Morris

Pedro García Cabrera ens ha ofert una successió de trampolins que ens llancen a la gran aventura de veure el món, la guerra i l'amor pels seus ulls i per la seva imaginació.

MORRIS, CYRIL BRIAN (2009). *Entre la guerra y tu, de Pedro García Cabrera: guerra, prisión y poesía*. Santa Cruz de Tenerife: Idea.

És segur que foren els germans Croissier els primers que em parlaren de Pedro García Cabrera (1905-1981) a la Tasca Canaria tot just encetats els anys vuitanta del segle passat, on hi tenia lloc una tertúlia a la qual hi vaig assistir per primera vegada amb en Pepe Carpintero. Feia poc, el col·lectiu Joven Poesía Canaria, al qual ells pertanyien, havien fet un homenatge al poeta i havien publicat un llibre amb els poemes que es varen llegir el dia de l'acte celebrat el 19 de setembre de 1980. Després vaig aconseguir una bona antologia seva, *A la mar fui por naranjas*, amb la qual vaig començar a entendre la grandesa d'aquest autor i de la seva poesia.

PGC és l'escriptor més prolífic d'aquell Grup Surrealista de Tenerife, del qual ja n'he donat algunes clarícies als epílegs de les diverses versions catalanes que he anat publicant aquests darrers anys i que podeu llegir des de les imatges de la contracoberta d'aquesta publicació.

De la seva primera etapa modernista i d'un acostament a la poesia del Grup del 27 espanyol, passarà a les avantguardes i al surrealisme, però també tot això fet des d'una introspecció insular que tractarà de bussejar dins la tradició canària per a trobar el seu lloc al món. Un lloc que, penso, també ens acosta a la sensibilitat americana i al seu món de més enllà de la mar i la seva exuberància a vegades tropical i a vegades feta de la pedra calcària dels grans deserts.

Malgrat tot, la mar serà –la mar de les colònies d'ultramar–, sense dubte, un dels seus grans temes. Aquella mar atlàntica que els mediterranis a vegades no sabem entendre ni gaudir.

De aquí que como acto previo para llegar a un arte de matiz universal sea necesario afirmar, por un estudio sopesado, las características de las islas –ya dentro de nuestro marco–. Y aunque haya en esto una especie de desviación de la trayectoria nacionalista de Unamuno, ello no es más que un cambio de posición para un salto de mayor, ya que a nosotros, **por nuestra geografía y manera de sentir**, nos es más asequible ir directamente a lo universal, sin la escala intermedia –cada vez más difícil– de la fusión nacional.

(*La Tarde*, Santa Cruz de Tenerife, 16 de agosto de 1930).

Tot això, sempre acompanyat d'un compromís explícit amb la justícia social que l'acostarà al socialisme, encara republicà en aquell temps. Aquest compromís, plasmat amb la militància política i la col·laboració i direcció d'algunes publicacions obreres, el duran, a partir de 1936, per un periple de detencions, empresonaments, fugues, noves detencions i nous empresonaments, en els quals la seva vida correrà perill. Finalment se'n sortirà i això permetrà que la seva obra sigui tan i tan enorme i tan i tan potent. No com la de Domingo López Torres, company de militància política i cultural, assassinat el 1937 tot just quan la seva obra començava a agafar forma i a despuntar.

En tot cas, tant Domingo López Torres com Pedro García Cabrera són uns dels grans de la literatura canària i hispanoamericana i sempre seran recordats no tan sols per la seva obra, sinó per la seva participació a *gaceta de arte*, una de les revistes importants de la primera meitat del segle XX i per haver signat el Manifest Surrealista escrit a Tenerife el 1935 amb André Breton i Benjamin Peret.

Evidentment, tot això es va veure trasbalsat, primer, i anorreat, després, per la revolta militar, la guerra (1936-1939) i el llarguíssim període feixista (1940-1975), al qual ha seguit un penós i perillós règim monàrquic (1976-2022 [?]), que no tan sols no s'ha espolsat les rèmores autoritàries sinó que les ha aprofundit i exaltat.

Domingo López Torres i
Pedro García Cabrera
amb altres amics.

Per tant, hem presentat tres texts de PGC: *Transparencias fugadas*, *Los senos de tinta* i *Dársena con despertadores*. El primer encara dubitatiu i els altres dos ja plenament surrealistes. Però, com deia, la seva obra és molt més extensa que aquesta que ha pogut llegir el lector en versió catalana i, a més, no sempre fàcil d'encabir dins un o altre corrent.

En tot cas, com ell mateix ha afirmat, sempre ha fet feina per la seva poesia:

Yo no he hecho más que trabajar en mi poesía. No he pensado nunca en ocupar un determinado puesto. He trabajado en silencio, porque yo he amado mucho la soledad. No para rehuir el contacto con los demás, sino para poder levantar la esperanza. He luchado siempre por la libertad de expresión y he tenido aún hasta hoy la virginidad que tiene el aire y el agua no contaminada y la luz y el fuego, y un elemento también de mi mundo interior, el más extraordinario de todos: la Libertad. He luchado por ella, y he luchado porque he tenido la fortuna de nacer en una isla, una isla que tiene el seno de la fecundidad. Las

islas son los senos de la fecundidad sobre el mar y he tenido la fortuna, como muchos de vosotros de nacer en esta isla.

(Fragment del parlament de PGC a l'acte de l'homenatge de la Joven Poesia Canaria el 19 de setembre de 1980).

Aquest segurament és un dels darrers texts que va escriure o, si més no, que va dir en públic, perquè poc després, el 20 març de 1981, va morir, tot just un any abans que jo arribàs a Tenerife.

Des de llavors he encaçat la poesia canària i he navegat per la seva *atlàntida* en cerca de les illes mòbils que sempre són Non Trobadas.

Però cap allà anam, navegant amb el *Golea*, cap a les sines fèrtils, cap a les visions espectrals, cap a la consciència espiritista (o potser espiritual?), ...

En tot cas, sigui com sigui, aquesta publicació és un capítol més de la meua vida illenca, un lloc on poetes com Pedro García Cabrera ocupen un lloc elevat i visionari, des d'on ens assenyalen una intuïció personal que rema entre les ones de la mar per tal d'abraçar tot allò col·lectiu, tot allò universal.

Miquel Llull

Bibliotecari del Golea

Pedro García Cabrera
Domingo Pérez Minik
Agustín Espinosa
Jacqueline Lamba
Benjamin Péret
(Santa Cruz de Tenerife,
1935)

Bibliografía

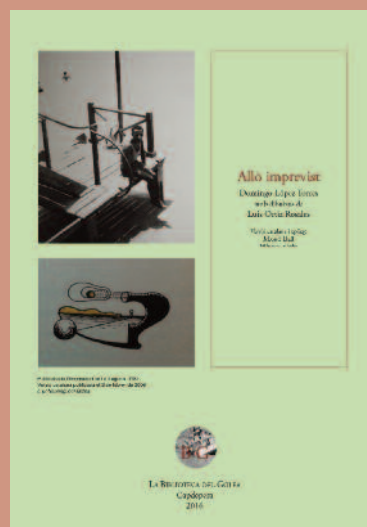
- CASTRO MORALES, Fernando (1992). *La imagen de Canarias en la vanguardia regional. Historia de las ideas artísticas (1898-1930)*. Santa Cruz de Tenerife: Centro de la Cultura Popular Canaria.
- DDAA (2007). *Actas del Congreso Internacional Pedro García Cabrera*. La Gomera, 10-14 octubre 2005. Universidad de La Laguna.
- DOMINGO, José (1969). «La poesía cotidiana de Pedro García Cabrera». A: *Papeles de Son Armadans* (maig).
- FERNÁNDEZ, Rafael (1991). «Pedro García Cabrera: los años vanguardistas». A: *Atlántica*, 2-3 (novembre), p. 51-60.
- GARCÍA CABRERA, Pedro (1980). *A la mar fui por naranjas*. Las Palmas de Gran Canaria: Edirca.
- GARCÍA CABRERA, Pedro (1987). *Obras Completas*. 4 vol. Consejería de Cultura y Deportes: Gobierno Autónomo de Canarias.
- GARCÍA DE MESA, Roberto (2020). «Cinco poetas del grupo surrealista de Tenerife, España (1931-1940)». A: *Buenos Aires Poetry: revista & editorial de poesía*.
- MARTINON, Miguel (2014). *Ciudadano del viento y de los mares. Poesía y poética de Pedro García Cabrera*. Santa Cruz de Tenerife: Idea.
- MORRIS, Cyril Brian (1983). *El manifiesto surrealista escrito en Tenerife*. Universidad de La Laguna; Instituto de Estudios Canarios.
- MORRIS, Cyril Brian (2009). *Entre la guerra y tú, de Pedro García Cabrera: guerra, prisión y poesía*. Santa Cruz de Tenerife: Idea.
- MORRIS, Cyril Brian (2016). *Transparencias fugadas, de Pedro García Cabrera: El lenguaje del viento*. Santa Cruz de Tenerife: Idea.
- MORRIS, Cyril Brian (2018). *Dársena con despertadores. El mundo al revés de Pedro García Cabrera*. Santa Cruz de Tenerife: Idea.
- PAREJA RÍOS, Patricia (1991). «El fenómeno transtextual en *Los senos de tinta* de Pedro G. Cabrera». A: *Revista de Filología*. Universidad de La Laguna, p. 343-347.
- PÉREZ MINIK, Domingo (1975). *Facción española surrealista de Tenerife*. Barcelona: Tusquets.

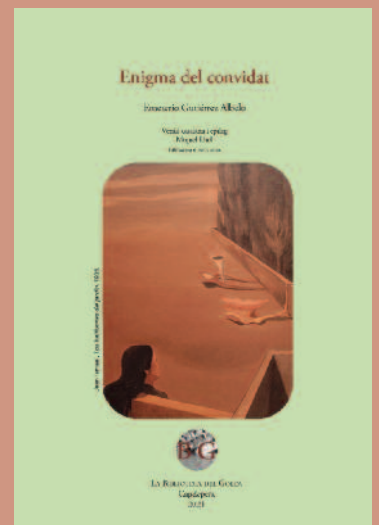
Clicant sobre la imatge es poden descarregar les obres completes

Crim
Agustín Espinosa

Allò imprevisat
Domingo López Torres

Enigma del convidat
Emeterio Gutiérrez Albelo

